

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutus
Laskentatoimi

Jaana Malinen
Käypä arvo

Opinnäytetyö 2017

Tiivistelmä

Jaana Malinen
Käypä arvo, 48 sivua
Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Laskentatoimi
Opinnäytetyö 2017
Ohjaaja: lehtori Tarja Muikku, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön aiheena oli käypä arvo yrityksen omaisuuden arvostamisessa tilinpäätöksessä. Tavoitteena oli selvittää, miten käypä arvo määritellään Suomalaisen kirjanpitosäännöksen, kansainvälisten tilinpäätösstandardien ja Suomen verosäännösten mukaan. Opinnäytetyössä myös tutkittiin, minkälaista ohjeistusta löytyy yrityksen omaisuuden arvostamisesta käypään arvoon suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä, kansainvälisessä tilinpäätöskäytännössä ja suomalaisessa verotuskäytännössä. Lisäksi selvitettiin, miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä ja kansainvälisessä tilinpäätöskäytännössä sekä miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa tilinpäätöskäytännöissä ja elinkeinoverotuksessa.

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista deskriptiivistä tutkimusmenetelmää, ja siinä ei ole empiriaosuutta ollenkaan. Opinnäytetyön teoriaosuus pohjautui kansalliseen lainsäädäntöön ja kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin. Kansallinen lainsäädäntö pitää sisällään useita lakeja, jotka käsittelevät varojen arvostamista.

Tutkimuksessa saatiin selville, että käyvän arvon määrittäminen ei eroa kirjanpidon säännösten, kansainvälisten tilinpäätösstandardien ja verosäännösten mukaan. Kaikissa käypä arvo on hinta, joka omaisuudesta myytäessä saataisiin. Sen sijaan kirjanpidon ja verotuksen arvostusperiaatteiden eroista johtuu, että omaisuus arvostetaan kirjanpidossa usein muuhun kuin siihen arvoon, joka siitä myytäessä saataisiin. Tämä aiheuttaa sen, että varallisuus tulee verotuksessa kohdelluksi eri tavalla.

Asiasanat: käypä arvo, arvostus, kirjanpito, verotus, IFRS

Abstract

Jaana Malinen

Fair value, 48 pages

Saimaa University of Applied Sciences

Business Administration Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialisation in Accounting

Bachelor's Thesis 2017

Instructor: Ms Tarja Muikku, Senior Lecturer, Saimaa University of Applied Sciences

The subject of the thesis was the fair value of valuing the assets of a company in financial statements. The aim was to find out how fair value is determined according to Finnish accounting standards, international accounting standards and Finnish tax regulations. The thesis also looked at what kind of guidance can be found in evaluating the value of a company's assets at fair value in Finnish accounting practice, in international accounting practice and in Finnish taxation practice. In addition, how the assessment of the value of a company's assets differed in Finnish accounting practice and international accounting practice and how the valuation of an asset is different from accounting practices and business taxation were studied in the thesis.

The method used was qualitative descriptive research method and there is no empirical part at all. The theoretical part of the thesis was based on national legislation and international accounting standards. National legislation includes several laws that deal with valuing assets.

The study found that the determination of fair value does not differ according to accounting regulations, international accounting standards and tax provisions. Fair value is always the price that would be obtained when selling property. On the other hand, due to the differences between accounting and taxation principles, the assets are often valued at book value other than the value that would be obtained from the sale. This causes the wealth to be treated differently in taxation.

Keywords: fair value, measurement, accounting, taxation, international financial reporting standards

Sisällys

1	Johdanto.....	6
1.1	Taustaa.....	7
1.2	Tavoitteet ja rajaukset.....	9
1.3	Tutkimusongelma	10
1.4	Tutkimusmenetelmä.....	10
1.5	Teoreettinen viitekehys	10
1.6	Tutkimuksen rakenne.....	11
2	Suomalaisen tilinpäätöskäytäntö	12
2.1	Tilinpäätöskäytännön peruseriaatteet	12
2.2	Käypä arvo kirjanpitosäännösten mukaan	14
2.3	Yhteenveto.....	16
3	Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö	17
3.1	IFRS-tilinpäätöksen keskeiset periaatteet.....	17
3.2	Kansainväliset tilinpäätösstandardit.....	18
3.3	IFRS 13 -standardi.....	19
3.3.1	Käyvän arvon määrittäminen.....	19
3.3.2	Käypien arvojen hierarkia.....	20
3.3.3	Käyvän arvon määrittämisen prosessi.....	22
3.4	Vertailu suomalaiseen tilinpäätöskäytäntöön	24
3.5	Yhteenveto.....	25
4	Suomalainen verotuskäytäntö.....	26
4.1	Elinkeinoverotuksen yleisiä periaatteita	26
4.2	Verotuksen kirjanpitosidonnaisuus	26
4.3	Arvostustasot	27
4.4	Käyvän arvon määrittäminen verotuksessa	27
4.5	Verotuksen ja kirjanpidon vertailu	29
4.6	Yhteenveto.....	30
5	Osakeyhtiön varallisuus	32
5.1	Osakeyhtiölaki	32
5.2	Tase-erät	33
6	Loppuyhteenveto ja johtopäätökset	40
	Kuviot.....	45
	Taulukot.....	45
	Lähteet.....	46

Termit

ArvL	Laki varojen arvostamisesta verotuksessa
HE	Hallituksen esitys
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IFRS	International Financial Reporting Standards
KPA	Kirjanpitoasetus
KPL	Kirjanpitolaki 1336/1997
KTM	Kauppa- ja teollisuusministeriö
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378
PMA	Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista PMA 1753/2015
OYL	Osakeyhtiölaki 624/2006

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aiheena on käypä arvo yrityksen omaisuuden arvostamisessa tilinpäätöksessä. Aiheen valintaan vaikuttivat sen ajankohtaisuus kirjanpitolainsäädännön muutoksien myötä, sekä oma haluni selvittää, mikä on käypä arvo. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten käypä arvo määritellään suomalaisten kirjanpitosäännöksiä, kansainvälisten tilinpäätösstandardien ja Suomen verosäännösten mukaan. Opinnäytetyössä myös tutkitaan, minkälaista ohjeistusta löytyy yrityksen omaisuuden arvostamisesta käypään arvoon suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä, kansainvälisessä tilinpäätöskäytännössä ja suomalaisessa verotuskäytännössä. Lisäksi selvitetään, miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä ja kansainvälisessä tilinpäätöskäytännössä sekä miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa tilinpäätöskäytännöissä ja elinkeinoverotuksessa. Tutkimuksessa käytetään kvalitatiivista deskriptiivistä tutkimusmenetelmää, ja siinä ei ole empiriaosuutta ollenkaan.

Käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä myyntihintaa. Käypää arvoa käytetään taloudellisen raportoinnin yhteydessä määrittelemään yrityksen omaisuuden arvoa. Yritysomaisuus koostuu yleensä koneista, laitteista, varastosta ja esimerkiksi kiinteistöistä eli taseen vastaavaa-puolesta. Yritys rahoittaa yritysomaisuuden hankinnan oman pääoman ja vieraan pääoman avulla, mikä näkyy taseen vastattavaa puolella. Yrityksen arvo on sen omaisuuden markkina-arvo, eli hinta, jonka ostajat ovat valmiita maksamaan. (Arvonmääritysoapas 2015.)

Käyvän arvon käyttö tilinpäätöksissä on yleistynyt kansainvälistymisen myötä, mutta kansainvälisen tilinpäätöskäytännön yhteensovittaminen suomalaisen yritysverotuksen kanssa tuottaa ongelmia. Kansainvälisen tilinpäätöskäytännön mukaan tilinpäätöksen ensisijaisena tehtävänä on yrityksen taloudellisen aseman eli taseen varojen ja velkojen määrittäminen ja vasta toissijaisena tuloksen kuvaaminen. Verotuksen päämääränä taas on verotuksellisen tuloksen mahdollisimman tarkka määrittäminen. Käyvän arvon mukainen arvostaminen kirjanpidossa merkitsee sitä, että arvostamisperuste poikkeaa verotuksessa perinteisesti käytetystä hankintamenopohjaisesta arvostamisesta. Verotuksessa käytössä on

laaja tulokäsitemeno- ja meno-tulo-teoria, jonka mukaan tulos syntyy menojen ja tulojen välisenä erotuksena, eikä varallisuuden arvossa tapahtuneita muutoksia oteta lähtökohtaisesti huomioon. Ongelmana on, että tiettyjen tase-erien arvostaminen käypään arvoon hankintamenon sijasta vaikuttaa tilikaudelta esitettävän tuloksen tai oman pääoman määrään. Tulos voi parantua ja tase kasvaa, mikä tulee aiheuttamaan vero- ja yhtiöoikeudellisia ongelmia. (HE 176/2008; Valtiovarainministeriö 2006.)

1.1 Taustaa

Tilinpäätösten osalta ollaan siirtymässä kansainvälisempään suuntaan. Nykyinen digitalisaation taso mahdollistaa pienenkin yrityksen toiminnan kansainvälistymisen ja rahoitustoiminnan laajentumisen yli rajojen, mikä lisää tilinpäätöksen käyttäjien määrää ja tiedon tarvetta. Kansainvälistyminen on synnyttänyt tarpeen esittää yritysten tilinpäätökset eri maissa yhdenmukaisella, mahdollisimman vertailukelpoisella tavalla, jotta sidosryhmät, erityisesti rahoittajat saavat vertailukelpoista tietoa yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Mitä vähemmän eroja tilinpäätöksessä on, sitä läpinäkyvämmäksi kirjanpito tulee ja sitä paremmin yrityksiä voidaan vertailla eri maiden välillä.

Suomen kirjanpitosäännökset ovat lähentyneet monissa kohdin kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (IFRS). Suomen kirjanpitolain muutoksien (Laki kirjanpitolain muuttamisesta 1620/2015) tavoitteena oli, että kirjanpitovelvollisten tarjoama tilinpäätösinformaatio on perusteiltaan mahdollisimman yhdenmukaista ja vertailukelpoista keskenään, sekä vastaa myös kansainvälisen käyttäjäkunnan tiedontarpeita. Kirjanpitolain muutokset sisältävät mm. tiettyjen erien osalta mahdollisuuden soveltaa kansainvälisten IFRS-standardien arvostamis- ja kirjaamisperiaatteita. Käyvän arvon soveltaminen on mahdollista Suomen kirjanpitolain mukaan laadituissa tilinpäätöksissä rahoitusleasingin sekä sijoituskiinteistön ja arvopaperien käypään arvoon arvostamisen osalta. IFRS-standardien lähtökohta on taseinformaation tuottaminen, ja niissä käytetään yleisesti käypää arvoa vaihtoehtoisena arvostamisperiaatteena, koska sen katsotaan antavan oikeamman kuvan yrityksen taloudellisesta asemasta. Käypä arvo on IFRS-standardien mu-

kaan markkina-arvo tarkasteltavalle omaisuuserälle ja monessa tapauksessa sijoittajalle tärkeämpi tieto kuin hankintahinta. Suomessa varojen arvostus on perinteisesti perustunut hankintamenuun.

Tilanteessa, jossa yrityksen tavoitteena on nopea kansainvälistyminen ja halu laatia kansainvälisesti vertailukelpoinen ja korkeatasoinen tilinpäätös, yritys voi alkaa noudattaa kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. Ainakin moni suuryritys haluaa vertailuryhmäkseen pörssiyritykset ja noudattaa IAS/IFRS-standardeja. Suuryrityksellä tarkoitetaan kirjanpitovelvollista, jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy vähintään kaksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä: 1) taseen loppusumma 20 000 000 euroa; 2) liikevaihto 40 000 000 euroa; 3) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 250 henkilöä (Taulukko 1). IFRS-standardien noudattaminen on tahdonvaltaista muille kuin listatuille yrityksille, noudatetaan ”ei estettä, ei pakkoa” -periaatetta, jonka mukaan kaikilla yrityksillä on oikeus, muttei velvollisuutta soveltaa käyvän arvon mukaista arvostusta sekä kansallisessa erillistilinpäätöksessä että mahdollisessa konsernitilinpäätöksessä. Ainoana edellytyksenä on, että kirjanpitovelvollisen kirjanpito, tilinpäätös, toimintakertomus ja hallinto tarkastetaan tilintarkastuslain mukaan (Tilintarkastuslaki 1141/2015).

Kirjanpitolain 1. luvussa määritellään mikroyritys, pienyritys ja suuryritys (Taulukko 1). Kokorajat ovat seuraavat, ja niiden tulee täytyä kahdella peräkkäisellä tilikaudella:

	Mikroyritys	Pienyritys	Suuryritys
Liikevaihto	0,7 m€	12,0 m€	40,0 m€
Taseen loppusumma	0,35 m€	6,0 m€	20,0 m €
Henkilöstö keskimäärin	10	50	250
	Enintään yksi voi ylittyä	Enintään yksi voi ylittyä	Vähintään kahden on ylityttävä

Taulukko 1. Kokorajat (PwC)

1.2 Tavoitteet ja rajaukset

Käypää arvoa käytetään taloudellisen raportoinnin yhteydessä määrittelemään omaisuuden arvoa, siksi haluan selvittää, miten käypä arvo määritellään kirjanpitosäännöksen mukaan ja minkälaista ohjeistusta löytyy yrityksen omaisuuden arvostamisesta käypään arvoon suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä.

Käyvän arvon käyttö on yleistynyt tilinpäätöksissä kansainvälistymisen myötä, ja Suomen kirjanpitolain muutokset sallivat kansainvälisten IFRS-standardien mukaisen käyvän arvon soveltamisen, joten selvitan, miten käypä arvo määritellään IFRS-standardissa ja minkälaista ohjeistusta on siitä, miten arvostetaan käypään arvoon silloin, kun tietty standardi sitä vaatii.

Kirjanpitolain uudistus muutti Suomen tilinpäätöskäytäntöä kansainvälisempään suuntaan, mutta verolakiin ei tehty muutoksia samalla. Suomessa verotettavan tulon laskennan lähtökohtana on kirjanpidollinen tulos, jota muokataan. Elinkeinoverolaissa säädetään tiettyjen erien verokohtelun riippumisesta niiden vastavasta kirjanpitokäsittelystä. Ongelmana on, että verotuksessa ja kirjanpidossa on sellaisia eriä, jotka arvostetaan eri tavalla. Siksi selvitan, miten käypä arvo määritellään verolainsäädännössä ja minkälaista ohjeistusta löytyy omaisuuden arvostamisesta käypään arvoon.

Koska yhtiöoikeudelliset voitonjakosäännökset ovat Suomessa perustuneet tilinpäätöksen osoittamaan tulokseen ja vapaaseen omaan pääomaan, ongelmaksi on muodostunut realisoitumattomien arvonmuutosten jakokelpoisuus. Tietty aiemmin hankintamenoan arvostetut taseen erät voidaan arvostaa käypään arvoon, millä on vaikutusta tilikaudelta esitettävän tuloksen tai oman pääoman määrään. Siksi vertailen osakeyhtiön yksittäisten tase-erien tilinpäätös- ja verotuskäytäntöjä ja tuon esiin olennaisia eroja käytänteiden välillä.

Keskityn opinnäytetyössäni osakeyhtiön varojen arvostamiseen. Suomessa verotus ei perustu konsernitilinpäätökseen vaan yhtiökohtaiseen tilinpäätökseen, siksi rajaan pois pörssiyhtiöt ja IFRS-konsernitilinpäätöksen.

Suomen tilinpäätöskäytäntö, verotus ja IFRS-tilinpäätös eivät vastaa toisiaan kaikilta osin tällä hetkellä käyvän arvon osalta, joten selvitan, mitä olennaisia eroja

on eri käytänteiden välillä. Keskityn opinnäytetyössäni vertaamaan kirjanpito- ja verotuskäytäntöjä yksittäisten tase-erien välillä ja etsimään eroja.

1.3 Tutkimusongelma

Opinnäytetyön päätutkimusongelma on: Miten käypä arvo määritellään Suomen kirjanpitolaissa, IFRS 13 -standardissa ja Suomen verolainsäädännössä?

Alaongelmat: Minkälaista ohjeistusta on yrityksen omaisuuden arvostamisessa käypään arvoon?

Miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä ja kansainvälisessä tilinpäätöskäytännössä?

Miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa tilinpäätöskäytännöissä ja elinkeinoverotuksessa?

1.4 Tutkimusmenetelmä

Käytän tutkimuksessa kvalitatiivista deskriptiivistä tutkimusmenetelmää, ja siinä ei ole empiriaosuutta ollenkaan. Deskriptiivinen eli kuvaileva lähestymistapa pyrkii ensisijaisesti kokoamaan tietoa tutkimuskohteesta eli kuvailemaan ja selittämään sitä, mutta välttää muuttamasta kohdetta toisenlaiseksi (Virtuaali ammattikorkeakoulu).

Tutkimus on luonteeltaan ymmärtämään pyrkivä teoreettinen tutkimus, joka on vertailevaa analyysia kirjanpidon, verotuksen ja IFRS 13 -standardin välillä käyvän arvon määrittelemisessä. Analyysi perustuu aiheesta löytyvään kirjallisuuteen, artikkeleihin, lakeihin, asetuksiin sekä KHO:n ratkaisuihin.

1.5 Teoreettinen viitekehys

Teoreettinen viitekehys koostuu kansallisesta lainsäädännöstä ja kansainvälisistä standardeista. Kansallinen lainsäädäntö pitää sisällään useita lakeja, jotka käsittelevät varojen arvostamista.

Teoreettisen viitekehysten lähtökohta on kirjanpidossa. Hyvä kirjanpito tapa, jonka lähteistä voidaan esimerkkinä mainita kirjanpitolaki, kirjanpitoasetus (KPA

1339/1997) sekä pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöstiedoista annettu asetus (PMA 1753/2015), kirjanpitolain uudistus (1620/2015), osakeyhtiölain kirjanpitoa koskevat säännökset, kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevat viranomais määräykset, kirjanpitolautakunnan ohjeet ja lausunnot kirjanpitolainsäädännön soveltamisesta, sekä EY-direktiivien mukaiset kirjanpidon yleiset periaatteet.

Kansainvälisiin standardeihin kuuluvat IFRS-tilinpäätösstandardit, erityisesti IFRS 13 -standardi, jossa vahvistetaan yksi yhteinen IFRS-viitekehys käyvän arvon määrittämistä varten ja annetaan kattavat ohjeet käyvän arvon määrittämiseksi.

Verotuksessa keskeisinä lähteinä ovat elinkeinoverolain lisäksi laki varojen arvostamisesta verotuksessa ja verohallinnon antaman ohjeen varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa 14.12.2015 päivitys vuodelle 2017.

Lakien ja standardien lisäksi kirjallisuus koostuu pääsääntöisesti lausunnoista, mietinnöistä, kirjallisuudesta ja artikkeleista. Pyrin käyttämään lähdeaineistona viimeaikaisia kirjoituksia. Kirjanpitosäännösten uudistukset ovat tapahtuneet 2016.

1.6 Tutkimuksen rakenne

Opinnäytetyöni aihe etenee kirjanpidosta verotukseen. Ensimmäinen luku johdattelee aiheeseen ja kertoo ongelman taustaa. Lisäksi luku määrittelee ja rajaa tutkimusongelman sekä käsittelee teoreettisen viitekehysten. Toisessa luvussa käsittelem ensin suomalaisen tilinpäätöskäytännön peruseriaatteita ja käyvän arvon määrittelyä kirjanpidossa. Sen jälkeen kolmannessa luvussa käsittelem kansainvälisten tilinpäätösstandardien periaatteita, IFRS 13 -standardin mukaisen käyvän arvon määrittelyn ja määrittämisprosessin. Lisäksi vertailen suomalaista ja kansainvälistä tilinpäätöskäytäntöä. Neljännessä luvussa käsittelem verotuskäytännön peruseriaatteita ja käyvän arvon määrittelyä verotuksessa. Lisäksi vertailen verotuskäytäntöä ja tilinpäätöskäytäntöjä keskenään. Viidennessä luvussa käsittelem osakeyhtiön varallisuutta ja tase-eriä. Varojen arvostamisen eroja tarkastellaan merkittävimpien tilinpäätöserien kohdalla. Lopuksi kuudennessa luvussa esitän tutkimuksessa selvinneet johtopäätökset.

2 Suomalaisen tilinpäätöskäytäntö

Suomalaista tilinpäätöskäytäntöä yhtenäistettiin kansainvälisen tilinpäätöskäytännön kanssa muuttamalla kirjanpitolakia 1.1.2016 voimaan tulleella muutoksella. Muutos perustui vuonna 2013 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston tilinpäätösdirektiivin 2013/34/EU, jonka tavoite on yhdenmukaistaa taloudellisia tietoja koskevia velvollisuuksia ja vähentää hallinnollisia rasitteita erityisesti pk-yritysten osalta.

Uudistettu kirjanpitolaki (Laki kirjanpitolain muuttamisesta 1620/2015) antaa yrityksille mahdollisuuden noudattaa raportoinnissaan kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. Suomen KPL 7a:3.1:ssä tämä mahdollisuus on annettu kaikille sellaisille kirjanpitovelvollisille, joiden tilinpäätös, toimintakertomus ja hallinto ovat tilintarkastuksen kohteena. Kirjanpitovelvollisten toimintaa helpotettiin mm. sallimalla käypään arvoon arvostamisen rahoitusleasingin, sijoituskiinteistön ja arvopaperien osalta. Muutos ei koske mikroyrityksiä (Taulukko1), jotka noudattavat niille sallittuja helpotettuja säännöksiä. (Laki kirjanpitolain muuttamisesta 1620/2015.)

Suomen kirjanpitolain muutokset, jotka sallivat kansainvälisten IFRS-standardien mukaisen käyvän arvon soveltamisen, vähentävät eroja paikallisen kirjanpidon ja IFRS-kirjanpidon välillä. Mitä vähemmän eroja on, sitä läpinäkyvämmäksi kirjanpito tulee ja sitä paremmin yrityksiä voidaan vertailla eri maiden välillä. (PwC 2016.)

2.1 Tilinpäätöskäytännön peruseriaatteet

Kirjanpidon ja tilinpäätöksen yleisperiaatteiden mukaan kirjanpitovelvollisen on noudatettava hyvää kirjanpito tapaa, annettava oikea ja riittävä kuva toimintansa tuloksesta ja taloudellisesta asemasta sekä noudatettava yleisiä tilinpäätösperiaatteita. Hyvä kirjanpito tapaa määritellään kirjanpitolainsäädäntöön, -käytäntöön ja -teoriaan perustuvaksi tapanormiksi. (Suomen tilintarkastajat 2017.)

Hyvän kirjanpito tavan katsotaan tukevan ennen kaikkea kirjanpidon varsinaista tarkoitusta eli oikean ja riittävän kuvan muodostamista kirjanpito velvollisen liike-

toiminnasta ja taloudellisesta tilanteesta. Oikea ja riittävä kuva määritellään kirjanpitolain 3 luvussa seuraavasti: Tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tätä varten tarpeelliset lisätiedot on ilmoitettava liitetiedoissa. (KPL 3:2 §.)

Yleisiin tilinpäätösperiaatteisiin kuuluu lisäksi olennaisuuden periaate, joka täydentää osaltaan oikean ja riittävän kuvan vaatimusta. Tilinpäätöksessä esitettävä seikka on olennainen silloin, kun sen pois jättämisen tai väärin ilmoittamisen voidaan kohtuullisesti odottaa vaikuttavan päätöksiin, joita tiedon käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella. Vaikka seikka olisi yksittäisenä epäolennainen, olennaisuuden arviointi tulee kohdistaa kokonaisuuteen, jos samankaltaisia seikkoja on useita. (KPL 3:2a §.)

Kirjanpitolain 3:3 § mukaan muita yleisiä tilinpäätösperiaatteita ovat: oletus toiminnan jatkuvuudesta, jatkuvuus ja johdonmukaisuus laatimisperiaatteiden ja -menetelmien soveltamisesta, sisältöpainotteisuus, tilikauden tuloksesta riippumaton varovaisuus, tilinavauksen perustuminen edellisen tilikauden päättäneeseen taseeseen, tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kulujen huomioon ottaminen, kunkin hyödykkeen ja muun kirjanpitolaissa tarkoitetun erän erillisarvostus, taseessa vastaaviin ja vastattaviin kuuluvien erien ja tuloslaskelmassa tuottojen ja kulujen esittäminen täydestä määrästä niitä toisistaan vähentämättä, jollei yhdisteleminen ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi (netottamiskielto). (KPL 3:3 §.)

Edellä mainitun varovaisuuden periaate tulee esille KPL 5. luvun jaksotusta ja arvostusta koskevissa säännöissä (KPL 5 luku). Varovaisuuden periaatteen tavoitteena on varmistaa, ettei tilikauden tulosta esitettäisi liian suurena. Varoja ja tuottoja ei arvioida liian suuriksi eikä velkoja ja kuluja liian pieniksi (Tomperi 2013,10).

Muun tase-eriin merkittävän erän erillisarvostuksen periaate koskee käyttö-, vaihto- ja rahoitusomaisuutta. Näihin kuuluvat erät on arvostettava erikseen. (KILA 1725.)

Yleisistä tilinpäätösperiaatteista saadaan poiketa ainoastaan erityisestä syystä. Erityisen syyn lisäksi tilinpäätösperiaatteista poikkeaminen voi perustua lakiin tai

sen nojalla annettuun säännökseen tai määräykseen. Tilinpäätöksen liitetietoihin tulee sisällyttää selostus tilinpäätösperiaatteesta poikkeamisen perusteista, sekä laskelma poikkeamisen vaikutuksesta tilikauden tulokseen ja taloudelliseen asemaan. Joskus periaatteiden tiukimmista edellytyksistä on poikettava jo oikean ja riittävän kuvan antamiseksi kirjanpitovelvollisen liiketoiminnasta. (KPL 3:2.3 §.)

Suomalaisen tilinpäätöskäytännön taustalla on ollut meno-tulo -teoria, ja varojen arvostus on perustunut hankintamenuon. Hankintamenuon pidetään lähtökohtaisesti sitä arvoa, jolla omaisuus on hankittu, kauppahinta tai vaihdossa luovutetun omaisuuden käypä arvo vaihtohetkellä. Kirjanpitolain 4. luvun 5. § mukaan hankintamenuon luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet välittömät menot. Kohtuullinen osuus hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvistä välillisistä menoista saadaan lukea hankintamenuon siltä osin, kun nämä kohdistuvat tuotantopaksoon. (KPL 4:5 §.)

Meno-tulo -teoria on laskentatoimen professori Martti Saarion (1906-1988) kehittämä teoria, jonka ydinajatuksen mukaan tilinpäätöksessä jaetaan tilikauden aikana saadut (brutto-) tulot kahtia, kuluiksi ja voitoksi. Tuloslaskelmaan tuotoiksi kirjatusta tuloista vähennetään kuluina ne menot, joiden katsotaan aiheuttaneen tuotot. Loput menoista aktivoidaan eli siirretään taseen välityksellä seuraavalle tilikaudelle. (Pihlanto 2011.) Kirjanpitolainsäädännön myöhemmät muutokset ovat kuitenkin vähentäneet meno-tulo -teorian roolia. Kansainvälistymisen myötä Suomen nykyinen kirjanpitolaki (KPL 1336/97) noudattaa tilinpäätösdirektiivejä, joiden päätavoitteena on yhtenäistää arvostussäännöksiä, tilinpäätöksen laadintaperiaatteita ja julkaistavan tilinpäätösinformaation muotoa, jotta eri jäsenvaltioissa toimivien yritysten välinen vertailukelpoisuus paranisi (Tomperi 2013,11).

2.2 Käypä arvo kirjanpitosäännösten mukaan

Kirjanpidossa käypä arvo on omaisuuden todennäköinen luovutushinta. Käypää arvoa käytetään yleensä rakennusten, tonttien, kaluston, sekä aineettoman omaisuuden arvonnääritykseen. Käyvän arvon luotettava selvittäminen edellyttää aina ulkopuolisen asiantuntijan käyttämistä. Kirjanpidossa ei yleensä edellytetä systemaattista käypien arvojen selvittämistä tai kirjaamista, poikkeuksena on

KPL 5.2a ja KPL 5.2b rahoitusvälineet tai sijoituskiinteistöt, joihin sovelletaan käyvän arvon periaatetta. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, 72 - 73.)

Kirjanpitolaissa käyvän arvon periaatetta sovelletaan joissakin tapauksissa hankintamenon sijasta. KPL 5. luku sisältää arvostus- ja jaksotussäännökset, joissa luetellaan ne erät, jotka voidaan merkitä käypään arvoon (rahoitusomaisuuteen kuuluvat arvopaperit ja muut sellaiset rahoitusvarat, johdannaissopimukset ja muut rahoitusvälineet, sekä sijoituskiinteistöt). Niiden merkitsemisessä ja esittämisessä tilinpäätöksessä noudatetaan IAS-asetuksella hyväksytyjä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. (KPL.) Näin toimittaessa tulevat rahoitusvälineitä koskevat IAS 39, IFRS 7 ja IFRS 13 -standardit sovellettaviksi (HE 89/2015).

Kirjanpitovelvollinen saa soveltaa myös Kauppa- ja teollisuusministeriön asetusta 1315/2004 rahoitusvälineiden (esim. arvopaperi, johdannaissopimus) arvostamisesta sekä merkitsemisestä tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen, joka antaa tarkemmat säännökset rahoitusvälineiden käyvän arvon mukaisen arvostuksen edellytyksistä, käyvän arvon määrittämisestä, käyvän arvon muutosten merkitsemisestä tuloslaskelmaan ja taseeseen, rahoitusvälineistä annettavista liitetiedoista tilinpäätöksessä sekä toimintakertomuksessa annettavista tiedoista (KTM). Kirjanpitolain muutoksen myötä ministeriöasetus on kumoutunut, mutta ennen lainmuutosta tehtyjen käypää arvoa koskevien merkintöjen pysyminen silloisten säännösten mukaisina sallitaan edelleen (HE 89/2015).

Muutos käyvässä arvossa merkitään käyvän arvon rahastoon silloin, kun kansainvälinen tilinpäätösstandardi edellyttää sen esittämistä omassa pääomassa. Käyvän arvon rahaston jakamista ja muuta käyttöä koskevista rajoituksista säädetään osakeyhtiölaissa. (Laki kirjanpitolain muuttamisesta 1620/2015.)

Seuraavana on esimerkki siitä, miten sijoituskiinteistöjen käypä arvo näkyy erään yrityksen tilinpäätöksessä.

Taseessa:

Sijoituskiinteistöt ja sijoituskiinteistöosakkeet ja -osuudet 1 570 945,02 €

Liitetiedoissa:

Kiinteistöomistukset	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Maa- ja vesialueet	390 251,39	283 785,00
Rakennukset	193 334,00	350 000,00
Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	987 359,63	1 685 771,00
Yhteensä	1 570 945,02	2 319 556,00

Taulukko 2. Sijoituskiinteistöt taseessa (EKOP)

Sijoituskiinteistöjen käypä arvo perustuu niiden markkina-arvoon. Merkittävässä kohteissa käyvän arvon perusteena on käytetty riippumattoman asiantuntijan antamaa arviota. Muiden kohteiden arvot perustuvat joko johdon omiin arvioihin tai tuottoarvomenetelmään, jona käytetään suoran pääomituksen arviointimenetelmää perustuen kohteen nettotuottoon ja markkinatuottovaatimuksiin huomioiden kohteen sijainti, kunto ja käyttötarkoitus. Liike-, toimisto- ja teollisuustilojen käypä arvo on määritetty pääasiassa tuottoarvomenetelmällä. Asuntojen ja maa-alueiden käypä arvo on määritetty pääasiassa kauppahintamenetelmällä.

2.3 Yhteenveto

Kirjanpidon ja tilinpäätöksen yleisperiaatteiden mukaan kirjanpitovelvollisen on noudatettava hyvää kirjanpito tapaa, annettava oikea ja riittävä kuva toimintansa tuloksesta ja taloudellisesta asemasta sekä noudatettava yleisiä tilinpäätösperiaatteita.

Suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä varojen arvostus on perustunut hankintamenuon, koska alkuperäisen hankintahinnan mukaan määritettyjä tasearvoja pidetään luotettavimpina kuin käypien arvojen mukaan määritettyjä. Käypää arvoa käytetään kansainvälisesti taloudellisen raportoinnin yhteydessä määrittelemään yrityksen omaisuuden arvoa.

Kirjanpitolain mukaan käypä arvo on omaisuuden todennäköinen luovutushinta. Käypää arvoa voidaan käyttää joissain tapauksissa hankintamenuon sijasta, esimerkiksi rahoitusleasingin, sijoituskiinteistön ja arvopapereiden osalta. Käyvän arvon luotettava selvittäminen edellyttää aina ulkopuolisen asiantuntijan käyttämistä. Niiden merkitsemisessä ja esittämisessä tilinpäätöksessä noudatetaan

IAS-asetuksella (IAS 39, IFRS 7 ja IFRS 13-standardit) hyväksytyjä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja.

3 Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö

Kansainvälistymisen myötä tilinpäätösinformaation käyttäjien määrä on kasvanut ja heitä on useista eri maista. Eri maiden tilinpäätöskäytännöt ovat kuitenkin vaihdelleet merkittävästi toisistaan. Erilaisten tilinpäätöskäytäntöjen vuoksi yritysten tilinpäätösinformaatioiden vertailu keskenään on vaikeaa. Tämä on synnyttänyt tarpeen tilinpäätöskäytäntöjen yhtenäistämiseen. Euroopan Unioni on halunnut luoda yhtenäisen kansainvälisen tilinpäätöskäytännön läpinäkyvyyden lisäämiseksi sekä yritysten vertailun ja sijoittamisen helpottamiseksi sekä tehostaakseen pääomamarkkinoiden toimintaa. (Tomperi 2013, 221.)

Tilinpäätöskäytäntöjen yhtenäistämiseksi kansainvälisesti on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU (kansainvälinen tilinpäätösdirektiivi). Kansainvälinen tilinpäätösdirektiivi koskee kaikkia jäsenmaiden osakeyhtiömuotoisia yrityksiä. Tilinpäätösdirektiivissä asetetaan minimivaatimukset kirjanpito normistojen tilinpäätöksen esittämistapaa ja sisältöä, arvostussäännöksiä ja julkaisemistapoja koskevalle koordinaatiolle. Tilinpäätösdirektiivin mukaan tilinpäätösten on annettava oikea ja riittävä kuva yrityksen varoista ja vastuista, rahoitusasemasta sekä tuloksesta, sen varmistamiseksi, että tilinpäätöksistä annetaan vertailukelpoiset ja yhdenmukaiset tiedot. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU.)

3.1 IFRS-tilinpäätöksen keskeiset periaatteet

IFRS-tilinpäätöksen laadulliset vaatimukset ja yleiset periaatteet vastaavat pitkälti nykyistä kansallista käytäntöämme. Kansainvälisiä yleisiä tilinpäätösperiaatteita ollaan noudatettu suomessa hyvänä kirjanpito tapana, vaikkei niistä kaikkia nimenomaisesti mainitakaan kirjanpitolaissa tai muissa säännöksissä. Johtavia tilinpäätösperiaatteita ovat realisointiperiaate, suoriteperuste ja meno tulon kohdalle -periaate, joiden noudattamisella taataan oikea ja riittävä kuva. (Yritystutkimus 2006.)

IFRS-tilinpäätöksen ensisijaisena tehtävänä on yrityksen taloudellisen aseman eli taseen varojen ja velkojen määrittäminen ja vasta toissijaisena tuloksen kuvaaminen. IFRS-tilinpäätöksen kantavana ajatuksena on yrityksen varallisuus- aseman esittäminen siten, että se antaa tarkastelijalle mahdollisimman oikean ja ajantasaisen kuvan yrityksen taloudellisesta asemasta tietyssä hetkenä. Tähän liittyen tietyt taseen erät on arvostettava hankintamenon asemasta käypään arvoon. Joidenkin tase-erien kohdalla taas on olemassa mahdollisuus käypään arvoon arvostamiseen. IFRS-standardeissa sovelletaan käypään arvoon arvostamista silloin, kun se on järkevää ja tarpeellista oikean kuvan luomiseksi tilinpäätöksestä. IFRS-standardeissa yleisen käypään arvoon arvostamisen periaatteen mukaan omaisuuserälle helposti ja luotettavasti saatavissa oleva käypä arvo antaa oikeamman kuvan omaisuuserän arvosta kuin alkuperäinen hankintahinta. (Haaramo, Palmuaro & Peill 2016.)

IFRS-tilinpäätösstandardien erityispiirteitä yleisellä tasolla ovat yksityiskohtaisuus, vaihtoehtojen vähäisyys kirjanpidollisissa toimenpiteissä, liitetietojen paljous, käypien arvojen käyttö, yritysjohdon mielipiteiden merkityksellisyys ja tasekeskeisyys (Halonen et al. 2006, 15 - 16).

3.2 Kansainväliset tilinpäätösstandardit

IFRS (International Financial Reporting Standard, Kansainväliset tilinpäätösstandardit) Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan laissa ja muissa säännöksissä sekä Euroopan Yhteisön lainsäädännössä määritettyjä Yhteisössä sovellettaviksi hyväksytyjä tilinpäätösstandardeja sekä niistä annettuja tulkintoja. Kukin standardi säätelee tietyn liiketapahtuman kirjaamista, arvostamista sekä esitettäviä tietoja koskevia vaatimuksia. IFRS-standardit ovat nimenomaisesti tilinpäätösstandardeja, eivätkä ne sisällä juoksevaa kirjanpitoa koskevia määräyksiä.

EU on siirtänyt maailmanlaajuisesti sovellettavien tilinpäätösstandardien kehittämisen Lontoossa toimivalle Kansainväliselle tilinpäätösstandardilautakunnalle (IASB), joka on riippumaton yksityinen itsesääntelyelin. IASB:n tavoitteena on aikaansaada yleismaailmalliset tilinpäätösstandardit, sekä lähentää kansallisia ja kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. Taustalla on tarve kehittää laadukkaita,

avoimia ja vertailukelpoisia maailmanlaajuisia standardeja, jotka ovat ymmärrettäviä laajalle joukolle erilaisia sidosryhmiä. Standardeilla on merkitystä, kun kyse on kilpailun lisäämisestä ja investointiesteiden poistamisesta maailmanlaajuisesti. Standardit mahdollistavat sen, että yritykset voivat yrittää hankkia pääomaa ja investointeja maailmanlaajuisilta pääomamarkkinoilta. Lisäämällä avoimuutta kansainvälisen vertailtavuuden ja taloudellisen tiedon laadun paranemisen kautta päätöksenteon tueksi saadaan korkealaatuista, läpinäkyvää ja vertailukelpoista tietoa. (Euroopan parlamentti.)

3.3 IFRS 13 -standardi

Kansainvälinen tilinpäätösstandardi IFRS 13 tuli voimaan 1.1.2013. Se sisältää kattavasti standardien käyvän arvon määrittämistä koskevan sääntelyn ja kumoaa muissa standardeissa olevat käypää arvoa koskevat vaatimukset. IFRS 13 -standardissa määritellään käypä arvo, esitetään yhdessä IFRS-standardissa kaikki IASB:n antama ohjeistus käyvän arvon määrittämistä varten, erotellaan havainnoitavuuden suhteen eritasoisia käypiä arvoja ja vaaditaan niiden raportointia tilinpäätöksen liitetiedoissa.

IFRS 13 -standardia sovelletaan, kun jossakin muussa IFRS-standardissa vaaditaan tai sallitaan käypään arvoon tapahtuva arvostaminen tai sitä koskevien tietojen esittäminen, esimerkiksi rahoitusinstrumentteihin ja niiden käyvistä arvoista annettaviin liitetietoihin (IAS 39 ja IFRS 7), sijoituskiinteistöihin ja niiden käyvistä arvoista annettaviin liitetietoihin (IAS 40), yritys- tai liiketoimintaostojen hankittuihin omaisuuseriin ja velkoihin, omina osakkeina maksettua hintaan ja em. käyvistä arvoista annettaviin liitetietoihin (IFRS 3), biologisiin hyödykkeisiin ja niiden käyvistä arvoista annettaviin liitetietoihin (IAS 41). Luvuissa 3.3.1 – 3.3.3 selitetään IFRS 13 -standardin sisältö. (IFRS 13.)

3.3.1 Käyvän arvon määrittäminen

IFRS 13 -standardin mukaan käypä arvo on hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa. Käypää arvoa määritettäessä on käytettävä asianmukaisia arvostusmenetelmiä, joita varten on saatavilla riittävästi havainnoitavissa olevaa tietoa käyvän arvon määrittämiseksi.

Kolme yleisesti käytettyä arvostusmenetelmää ovat markkinoihin perustuva lähestymistapa, hankintamenoon perustuva lähestymistapa ja tuottoihin perustuva lähestymistapa.

Markkinoihin perustuvassa lähestymistavassa, käytetään hintoja ja muuta merkittävää tietoa, joka syntyy täysin samanlaisia tai vastaavanlaisia varoja ja velkoja koskevissa kaupankäynneissä toimivilla markkinoilla. Toimivat markkinat tarkoittavat markkinoita, joissa liiketoimia tapahtuu riittävän usein ja niiden volyyymi on riittävän suuri, jotta hintatietoja saadaan jatkuvasti.

Hankintamenoon perustuva lähestymistapa eli tarkasteluhetken jälleenhankinta-arvo kuvastaa rahamäärää, joka tarkasteluhetkellä tarvittaisiin omaisuuserän toimintakapasiteetin korvaamiseen.

Tuottoihin perustuva lähestymistapa tarkoittaa tulevien rahamäärien muuttamista yhdeksi nykyhetken rahamääräksi diskonttaamalla.

3.3.2 Käypien arvojen hierarkia

Käypien arvojen määrittämisen ja siihen liittyvien tilinpäätöksessä esitettävien tietojen johdonmukaisuuden ja vertailukelpoisuuden lisäämiseksi IFRS 13 -standardissa luodaan käypien arvojen hierarkia, jonka mukaan käyvän arvon määrittämiseen käytettävien arvostusmenetelmien syöttötiedot luokitellaan kolmelle tasolle. Syöttötiedot tarkoittavat oletuksia, joita markkinaosapuolet käyttäisivät hinnoitellessaan omaisuuserää tai velkaa, ne voivat olla todellisia tai oletettuja.

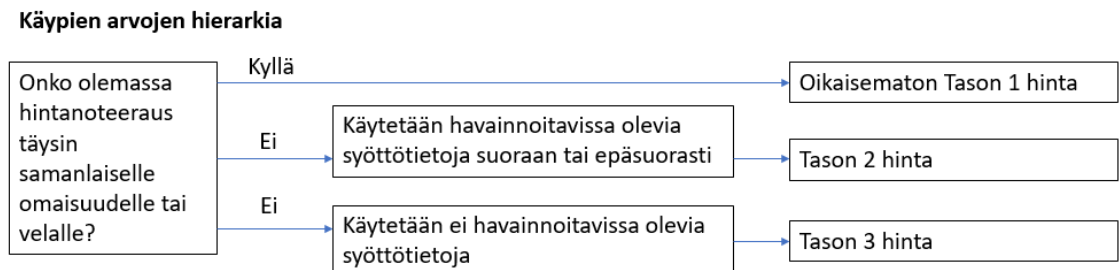
Tason 1 syöttötiedot ovat toimivilla markkinoilla täysin samanlaisille varoille tai veloille havainnoitavissa olevia tietoja esim. noteeratut hinnat ja muu luotettava tieto, jolla on merkitystä arvonmäärityksen kannalta. Markkinatietojen tulee olla täysin vastaavia ja vertailukelpoisia arvostettavan omaisuuserän kanssa.

Tason 2 syöttötiedot ovat muita kuin tason yksi noteerattuja hintoja. Hinnat ovat havainnoitavissa epäsuorasti markkinatiedosta ja niitä varten joudutaan käyttämään erilaisia arvostusmenetelmiä ja oletuksia. Esimerkiksi viimeaikaiset transaktiot, koronvaihtosopimukset tai vaihtoehtoiset sijoitukset.

Tason 3 syöttötiedot, alimman sijan, saavat muut kuin havainnoitavissa olevat syöttötiedot. Niistä ei ole saatavilla markkinatietoa ja ne muodostetaan käyttämällä parasta saatavilla olevaa tietoa, jolloin käyvän arvon määrittäminen perustuu olennaisilta osin johdon arvioihin, esimerkiksi ei-noteeratut oman pääoman ehtoiset sijoitukset.

IFRS 13 -standardin mukaan käypien arvojen esittämistä hierarkian mukaan edellytetään kaikista niistä eristä, jotka jonkin standardin mukaan on arvostettava käypään arvoon tai joista on esitettävä käypä arvo tilinpäätöksen liitetiedoissa. Tilinpäätöksessä yhteisön on esitettävä käytetyt arvostusmenetelmät ja syöttötiedot varoista, jotka arvostetaan taseessa käypään arvoon alkuperäisen kirjaimisen jälkeen toistuvasti tai kertaluonteisesti, sekä toistuvasti määritettävistä käyvistä arvoista, joiden määrittämisessä käytetään 3 tason syöttötietoja. Finanssivalvonnan mukaan liitetiedoissa on esitettävä arvostuksen vaikutus tulokseen, jos on käytetty käyvän arvon hierarkian tason 3 syöttötietoja ja epävarmuuksista on kerrottava sitä enemmän, mitä enemmän tason 3 syöttötietoja on käytetty (Finanssivalvonta).

Kuvio 1 havainnollistaa käyvän arvon arvostuksen tason määrittelyä.

Kuvio 1. Käypien arvojen hierarkia

Seuravana (Taulukko 3) on esimerkki siitä, miten rahoitusvarojen hierarkian mukainen arvostus näkyy yrityksen liitetiedoissa.

14. Rahoitusvarojen ja -velkojen arvot luokittain

31.12.2016

M €	Tasearvo yhteensä	TASO 1	TASO 2	TASO 3	Käypä arvo yhteensä
Rahoitusvarat					
Käypään arvoon arvostettavat					
Korkojohdannaissaamiset	2,2		2,2		2,2
Sähköjohdannaissaamiset	0,2	0,2			0,2
Myytävissä olevat rahoitusvarat	46,5	43,9	2,0	0,6	46,5
Jaksotettuun hankintameno- arvostettavat					
Lainat ja muut saamiset	23,1	23,1			23,1
Myyntisaamiset	4,2				4,2
Rahoitusvelat					
Käypään arvoon arvostettavat					
Korkojohdannaissovelat	-68,6		-68,6		-68,6
Sähköjohdannaissovelat	-0,5	-0,5			-0,5
Jaksotettuun hankintameno- arvostettavat					
Muut korolliset velat	1824,9		1825,4		1825,4
Joukkovelkakirjalaina	297,9		300,0		300,0
Ostovelat	19,3				19,3

Taulukko 3. Rahoitusvarat ja -velat käypien arvojen hierarkia (VVO)

3.3.3 Käyvän arvon määrittämisen prosessi

Käyvän arvon määrittäminen on monivaiheinen prosessi, joka selitetään IFRS 13 -standardissa soveltamisohjeineen ja esimerkein. Professori Petri Vehanen on koonnut IFRS 13-standardin sisällöstä käyvän arvon määrittämisen prosessin vaiheet seuraavasti (Vehmanen 2013).

Prosessi lähtee liikkeelle arvostamiskohteen huomioon otettavien ominaisuuksien tunnistamisesta ja laskentayksikön päättämisestä. Laskentayksikkö on yleensä yksittäinen omaisuuserä tai velka, mutta joissakin tapauksissa sitä voidaan soveltaa ryhmään toisiinsa liittyviä omaisuuseriä.

Seuraavaksi tunnistetaan pääasialliset ja suotuisimmat markkinat ja kuvataan merkityksellisten markkinaosapuolten keskeiset ominaispiirteet. Pääasialliset markkinat ovat ne markkinat, joilla yhteisö normaalisti toteuttaisi liiketoimen, joilla omaisuuserää (tai velkaa) koskeva volyyymi ja toiminnan taso on suurin, tai jos

pääasiallisia markkinoita ei ole, niin suotuisimmilla markkinoilla, joilla omaisuus-erän (tai velan) myynnistä saataisiin suurin rahamäärä. Markkinaosapuolet ovat ostajia ja myyjiä, jotka ovat riippumattomia, asiantuntevia, liiketoimeen pystyviä ja halukkaita.

Kolmas vaihe on omaisuuserän arvostamisessa käytettävän arvostamisperusteen täsmentäminen. Arvostamisessa otetaan huomioon markkinaosapuolia parhaiten hyödyttävä käyttö.

Neljäs kohta käyvän arvon määrittämisen prosessissa on velan arvostamiseen liittyvien riskiä koskevien oletuksien täsmentäminen. Erilaisia riskejä ovat mm. velan hoitoon liittyvä laiminlyöntiriski, joka sisältää yhteisön oman luottokelpisuuden tai velan siirtämiseen liittyvä rajoitus. Finanssivalvonnan mukaan arvostuksessa on kiinnitettävä huomiota erityisesti vastapuolen luottoriskin määrittämiseen.

Viidentenä on arvostusmenetelmissä käytettävien syöttötietojen tunnistaminen ja niiden saatavuuden arviointi. Syöttötietoina on käytettävä mahdollisimman paljon merkityksellistä havainnoitavissa olevaa syöttötietoa, jota on saatavissa riippumattomista lähteistä.

Kuudennessa kohdassa seuraa arvostusmenetelmän tai -tekniikan valinta. Standardi ohjeistaa vain yleisesti käyttämään kyseisissä olosuhteissa asianmukaisia arvostusmenetelmiä, joita varten on saatavilla riittävästi tietoa käyvän arvon määrittämiseksi.

Seitsemäs kohta on arvostuksen suorittaminen ja käyvän arvon kirjaaminen. Käypä arvo ei välttämättä ole toteutuneen liiketoimen hankkimisesta aiheutunut hinta (transaktiohintaa). Jos käypä arvo poikkeaa transaktiohinnasta syntyvä voitto tai tappio on kirjattava tulosvaikutteisesti, toisin sanoen tuloslaskelman kautta, paitsi jos kyseinen IFRS-standardi määrää toisin. Lisäksi on huomioitava, että pääasiallisilla markkinoilla määräytyvää hintaa ei saa oikaista transaktiomenoilla, koska ne ovat erilaisia riippuen siitä, miten yhteisö liiketoimen toteuttaa.

Kahdeksantena käypien arvojen käytön vaikutuksia koskevien liitetietojen esittäminen. IFRS 13-standardi sisältää laajat ja yksityiskohtaiset vaatimukset siitä, mitä tilinpäätöksessä on esitettävä.

3.4 Vertailu suomalaiseen tilinpäätöskäytäntöön

IFRS-standardien lähtökohta on taseinformaation tuottaminen. Taloudellisen raportoinnin ensisijaisena tavoitteena on kertoa yhteisön varallisuusasema raportointikauden päättymispäivänä eli taseen varojen ja velkojen määrittäminen. Suomalaisen tilinpäätöskäytännön lähtökohta on tuloslaskelma ja jakokelpoisen tuloksen laskeminen.

IFRS-tilinpäätös korostaa omistajien ja sijoittajien tiedon tarvetta. Suomalainen tilinpäätöskäytäntö korostaa velkojain ja verottajan informaation tarvetta.

Yksi merkittävimmistä eroista IFRS-standardien ja suomalaisen kirjanpitolainsäädännön välillä on arvostamisessa. IFRS-tilinpäätökset suosivat omaisuus- ja velkaerien määrittämistä tilinpäätöspäivän mukaiseen käypään arvoon, koska sen katsotaan antavan oikeamman kuvan yrityksen taloudellisesta asemasta. Suomessa tilinpäätös laaditaan pääasiassa alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen (Halonen et al. 2013, 47.)

IFRS 13 –standardin mukainen käyvän arvon määrittämisen prosessi on toimivilla markkinoilla suhteellisen yksinkertaista, mutta kun käytetään tason 3 syöttötietoja, joissa käyvän arvon määrittäminen perustuu olennaisilta osin johdon arvioihin, joudutaan arvioimaan arvostustekniikan luotettavuutta. Suomalaisessa tilinpäätöksessä alkuperäisen hankintahinnan mukaan määritettyjä tasearvoja pidetään luotettavimpina kuin käypien arvojen mukaan määritettyjä, koska ne ovat helpoiten todennettavissa.

IFRS-standardin mukainen taseen arvostaminen käypään arvoon voi johtaa siihen, että taseessa on varallisuutta, jolla ei ole reaalista pohjaa. IFRS tilinpäätöksessä realisoitumattomia eriä kirjataan suomalaista laskentakäytäntöä useammin. Realisoitumattomat voitot vaikuttavat tilikaudelta esitettävän tuloksen tai oman pääoman määrään, jolloin ne ovat osana voitonjakokelpoisia varoja. Ongelmaksi on muodostunut realisoitumattomien arvonmuutosten jakokelpoisuus.

Käyvän arvon muutokset merkitään ensisijaisesti tuloslaskelmaan ja vasta toissijaisesti omaan pääomaan käyvän arvon rahastoon. Muutos käyvässä arvossa merkitään käyvän arvon rahastoon silloin, kun kansainvälinen tilinpäätösstandardi edellyttää sen esittämistä omassa pääomassa.

3.5 Yhteenveto

Kansainvälisiä yleisiä tilinpäätösperiaatteita ollaan noudatettu suomessa hyvänä kirjanpitolapana. Johtavia tilinpäätösperiaatteita ovat realisointiperiaate, suoriteperuste ja meno tulon kohdalle -periaate. IFRS-tilinpäätöksen kantavana ajatuksena on yrityksen varallisuusaseman esittäminen siten, että se antaa tarkastelijalle mahdollisimman oikean ja ajantasaisen kuvan yrityksen taloudellisesta asemasta tietyssä hetkenä.

Kansainvälisten tilinpäätösstandardien tarkoituksena on vähentää eroja paikallisen kirjanpidon ja IFRS-kirjanpidon välillä, lisätä kirjanpidon läpinäkyvyyttä ja parantaa yritysten vertailtavuutta eri maiden välillä.

Käypä arvo määritellään IFRS 13 -standardissa, jossa esitetään yhdessä IFRS-standardissa kaikki IASB:n antama ohjeistus käyvän arvon määrittämistä varten, erotellaan havainnoitavuuden suhteen eritasoisia käypiä arvoja ja vaaditaan niiden raportointia tilinpäätöksen liitetiedoissa. IFRS 13 -standardin mukainen käyvän arvon määrittäminen on monivaiheinen prosessi, jonka tavoitteena on saada markkinaperusteinen hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Yksi merkittävimmistä eroista IFRS-standardien ja suomalaisen kirjanpitolainsäädännön välillä on arvostamisessa. IFRS-standardit suosivat omaisuuserien arvostamista tilinpäätöspäivän käypään arvoon hankintamenon asemasta, mikä voi johtaa siihen, että taseessa on varallisuutta, jolla ei ole reaalista pohjaa. Realisoitumattomat voitot vaikuttavat tilikaudelta esitettävän tuloksen tai oman pääoman määrään, jolloin ne ovat osana voitonjakokelpoisia varoja. Ongelmaksi on muodostunut realisoitumattomien arvonmuutosten jakokelpoisuus.

4 Suomalainen verotuskäytäntö

Verotuksen ja kirjanpidon välillä on Suomessa vallinnut perinteisesti kiinteä yhteys. Elinkeinotoiminnan verotus perustuu hyvän kirjanpitotavan mukaiseen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Vahvistetun taseen perusteella saadaan selville osakeyhtiön jaettavissa olevan osingon määrä. Lisäksi yrityksen veronalaisen voiton määrä riippuu kirjanpidossa tehdyistä ratkaisuista.

Tuloveroa maksetaan kirjanpidon osoittamasta elinkeinotoiminnan tuloksesta, johon on tehty verolakien mukaiset oikaisut. Verotus ei kuitenkaan tukeudu lain-säädännöllisellä tasolla suoraan kirjanpitoon, vaan elinkeinotulon verottamisesta annettuun lakiin 360/1968 (vero.fi).

4.1 Elinkeinoverotuksen yleisiä periaatteita

Elinkeinoverolaki perustuu pääsääntöisesti meno-tulon kohdalle- ja realisointiperiaatteeseen. Meno-tulo-teorian mukaan tulos syntyy menojen ja tulojen välisenä erotuksena eikä varallisuuden arvossa tapahtuneita muutoksia oteta lähtökohtaisesti huomioon. Menot aiheutuvat tuotannontekijöiden hankkimisesta ja tulot saadaan suoritteiden myynnistä. Maksetut osingot, korot ja verot ovat voitonjakoeriä. Meno-tulon kohdalle -periaate toteutuu, kun verovuoden verotettava tulos määritetään mahdollisimman tarkoin. (Valtiovarainministeriö.)

Realisointiperiaatteen mukaan tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta vain realisoituneet tulot ja menot ovat veronalaisia tai vähennyskelpoisia. Realisoitumattomat arvonnousut eivät ole tuloa. Nämä periaatteet korostavat tuloslaskennan merkitystä.

4.2 Verotuksen kirjanpitosidonnaisuus

Elinkeinoverolaissa on säännöksiä, jotka sisältävät nimenomaisen sidoksen kirjanpidon ja verotuksen tuloslaskennan välille. Niistä tärkein on EVL 54 §, jossa säädetään tiettyjen erien verokohtelun riippumisesta niiden vastaavasta kirjanpito-käsittelystä. Verovelvollisella on oikeus jakaa saamansa tuloerä usealle verovuodelle elinkeinoverolaissa säädetyllä tavalla sekä vähentää vaihto- ja sijoitusomaisuuden hankintameno ja varaukset kuluina vain, jos vastaavat kirjaukset on

tehty kirjanpidossa. Poistot, kehittämismenot ja kurssitappiot verovelvollinen saa vähentää enintään sen suuruisina kuin ne ovat verovuonna tai aikaisemmin vähennetty kirjanpidossa.

EVL 14. § mukaan verotuksessa vaihto-omaisuuteen ja pysyviin vastaaviin kuuluvien hyödykkeiden hankintameno on hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta johtuneiden muuttuvien menojen määrä. Jos kirjanpidossa hyödykkeen hankintameno on sisällytetty lisäksi kiinteitä menoja tai korkomenoja, näin on meneteltävä myös verotuksessa. EVL 19. § mukaan tulo lähtökohtaisesti tuloutetaan suoriteperusteisesti. Jos kirjanpidossa kuitenkin sovelletaan pitkän valmistajan vaativiin hyödykkeisiin osatuloutusmenettelyä, näin on meneteltävä myös verotuksessa (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, 58).

4.3 Arvostustasot

Tuloverotuksessa arvostuksen perustasoina ovat kirjanpitoarvo, jota yleensä vastaa verotuksessa poistamaton hankintameno, alkuperäinen hankintameno ja käypä arvo. Jos hyödykkeen arvo on määrättävä tuloutusta varten, kyseiset arvot eroavat lopputuloksiltaan olennaisella tavalla.

Kirjanpitoarvoa käytettäessä eivät kulukirjaukset, kuten käyttöomaisuuden hankintamenosta tehdyt poistot, palaudu. Alkuperäisen hankintamenon soveltaminen palauttaa tehdyt poistot mutta ei johda kulukirjausten purkaantumisen lisäksi arvonnousun verottamiseen. Käypä arvo puolestaan johtaa siihen, että myös mahdollinen arvonnousu tulee verotetuksi. (Tikka, Nykänen, Juusela & Viitala 2017.)

4.4 Käyvän arvon määrittäminen verotuksessa

Perintö- ja lahjaverotusta varten laadittu verohallinnon ohje varojen arvostamisesta määrittelee käyvän arvon lähtökohtaisesti myös muussa verotuksessa käytettäväksi silloin, kun arvonnäyttämisen tavoitteena on kohteen arvostaminen sen käypään arvoon. Perintö- ja lahjaverolain (PerVL) 2. luvun 9.1 §:n mukaan omaisuus arvostetaan siihen käypään arvoon, mikä omaisuudella oli verovelvollisuuden alkaessa. Käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä luo-

vutushintaa. Varat ja velat arvostetaan siihen käypään arvoon, joka niillä oli verovuoden päättyessä omistajan hallussa ja sillä paikalla, missä omaisuus oli, tai omaisuuden todennäköistä luovutushintaa, jos se on edellä mainittua arvoa suurempi. (Verohallinto 2017.)

Seuraavana on esimerkki perintö ja lahjaverotuksen ohjeen mukaisesta arvostamisesta:

Osakeyhtiön osakkeen käypä arvo määritetään ensisijaisesti saman yhtiön osakkeista maksettujen eli vertailuluovutuksissa käytettyjen kauppahintojen perusteella. Vertailukelpoisuudelta edellytetään, että vertailuluovutus on tapahtunut lähellä verovelvollisuuden syntyhetkeä ja luovutuksen osapuolina ovat toisistaan riippumattomat tahot vapaassa markkinatilanteessa. Jos käypää arvoa ei voida perustaa vertailuluovutuksiin, määritetään osakkeen käypä arvo perintö- ja lahjaverotuksessa yleensä yrityksen substanssiarvon tai tuottoarvon perusteella, mikä johtaa monesti varovaiseen arvioon yrityksen käyvästä arvosta. Tuottoarvomenetelmä tarkoittaa menetelmää, jolla kohteen arvo (todennäköinen luovutushinta) määritetään kohteesta käyttöaikana tulevaisuudessa todennäköisesti saatavien vuosituottojen pääomitettuna nykyarvona. Substanssiarvo saadaan, kun yrityksen varoista vähennetään yrityksen velat. (Verohallinto 2017.)

Arvonmäärittäminen perintö- ja lahjaverotuksessa poikkeaa arvostamislain (laki varojen arvostamisesta verotuksessa, ArvL) mukaan tapahtuvasta arvonnärittämisestä. Arvostamislain mukainen arvostaminen on vuosittain toistuvaa masamenettelyä, jonka tarkoituksena ei ole määrittää kohteena olevan yksittäisen omaisuuserän käypää arvoa. Arvonmäärittäminen perintö- ja lahjaverotuksessa on arvostamislain mukaisesta arvonnärittämisestä poiketen yksilöllistä ja kertaluonteista. Tämän vuoksi näiden lakien mukaan määritetyt arvot poikkeavat monesti toisistaan. (Verohallinto 2017.)

Käyvän arvon käyttäminen edellyttää aina, että käypä arvo on luotettavasti määritettävissä. Kohteen käypä arvo määritetään aina siitä saatujen ja saatavien tosiasiatietojen perusteella käyttäen kyseiseen tapaukseen parhaiten soveltuvaa arvonnärittämismenetelmää. Käypä arvo määritetään ensisijaisesti kyseistä

kohdetta koskevien kauppahintatietojen perusteella. Käypä arvo voidaan määrittellä myös vertailukauppojen perusteella, jos vertailun mahdollistavia kauppvoja on tehty. Jos kauppahintatietoja ei ole käytettävissä vertailuun, käyvän arvon määrittämisessä voidaan hyödyntää alan asiantuntijan, esimerkiksi kiinteistövälittäjän, lausuntoa. Jos käyvän arvon määrittämiseksi ei ole käytettävissä kauppahintaa, vertailukauppoja tai arviolausuntoa, käypä arvo määritetään laskelmilla, jotka perustuvat tosiasiatietoihin arvonmäärittämisen kohteesta. Lähtökohteisesti sovelletaan varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa -ohjetta. Ohjeessa kuvataan perintö- ja lahjaverotuksessa tapahtuvassa arvonmäärittämisessä yleisesti käytettäviä periaatteita, erilaisia arvonmääritysmenetelmiä sekä yksittäisten omaisuuserien käyvän arvon määrittämistä. Käytännössä arvostamisessa pyritään niin sanotun varovaisen käyvän arvon mukaiseen arvoon. (Verohallinto 2017.)

4.5 Verotuksen ja kirjanpidon vertailu

Kirjanpitolaki tähtää jakokelpoisen voiton määrittelemiseen, kun taas Elinkeinoverolaki pyrkii ainoastaan verotettavan tulon laskemiseen. Suurimmat ongelmakohdat liittyvät kansainvälisen tilinpäätöskäytännön yhteensovittamiseen suomalaisen yritysverotuksen kanssa. IFRS-standardiin siirtyminen on lisännyt joidenkin yritysten kohdalla verotettavan ja kirjanpidollisen tuloksen eroja.

Käyvän arvon käyttäminen kirjanpidossa merkitsee sitä, että arvostamisperuste poikkeaa verotuksessa perinteisesti käytetystä hankintamenopohjaisesta arvostamisesta. Käypää arvoa käytettäessä tehtyjen poistojen ja muiden vähennysten lisäksi mahdollinen arvonnousu purkautuu verotettavaan tuloon ennen realisoitumista (Valtionvarainministeriö). Elinkeinoverolain mukaan omaisuuden realisoitumattomat arvonnousut eivät pääsääntöisesti ole veronalaista tuloa ja realisoitumattomien arvonalennusten vähennyskelpoisuus puolestaan riippuu omaisuuslajista. IFRS-standardeissa taas realisoitumattomien voittojen katsotaan kuuluvan tuottoihin. Poikkeuksen rahoitusarvopapereiden tulosvaikutteinen realisoitumaton arvonnousu on kirjaustilikauden veronalaista tuloa ja arvonalentuminen vähennyskelpoinen meno, kun sovelletaan KPL 5. luvun 2a §, jossa sallitaan hankintamenon ylittävän käyvän arvon käyttäminen tilinpäätöksen tasearvona (EVL 5 §).

IFRS käyvän arvon periaatteen laaja soveltaminen kirjanpidossa aiheuttaa sen, että kirjanpidon ja verotuksen varovaisuuden periaatteet ovat toisinaan ristiriidassa, koska verotuksen ja kirjanpidon jaksotuksessa on eroja. Verotuksessa tappiot ja menetykset ovat pääsääntöisesti vähennyskelpoisia vasta lopullisina. Kirjanpidon varovaisuuden periaate voi johtaa menon aikaisempaan vähentämiseen kirjanpidossa kuin verotuksessa.

Käyttöomaisuuden arvostamistapa verotuksessa eroaa IFRS:n käypään arvoon arvostamisesta. Yritykset voivat halutessaan arvostaa käyttöomaisuuden taseessa käypään arvoon alkuperäisen poistoilla vähennetyn hankintamenon sijasta, joten käyttöomaisuuden arvo IFRS-tilinpäätöksessä ja verotuksessa voi olla täysin erilainen.

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat kuuluvat IFRS-rahoitusomaisuuteen, mutta verotuksessa yleensä vaihto-omaisuuteen, jonka arvostamissäännökset poikkeavat kirjanpidossa noudatetusta käypään arvoon arvostamisesta.

Taloudellisesta asemasta saatavan informaation kannalta käyvällä arvolla ei ole merkitystä tuloverotuksen näkökulmasta, mutta kirjanpidon näkökulmasta informaation tulee vastata myös kansainvälisen käyttäjäkunnan tiedontarpeita. Käyvän arvon käyttämisen katsotaan antavan oikeamman kuvan yrityksen taloudellisesta asemasta. (Valtionvarainministeriö.)

4.6 Yhteenveto

Verotuksen ja kirjanpidon välillä vallitsee kiinteä yhteys. Elinkeinotoiminnan verotus perustuu hyvän kirjanpitotavan mukaiseen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Vahvistetun taseen perusteella saadaan selville osakeyhtiön jaettavissa olevan osingon määrä. Lisäksi yrityksen veronalaisen voiton määrä riippuu kirjanpidossa tehdyistä ratkaisuista. Tuloveroa maksetaan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain perusteella, joka perustuu pääsääntöisesti meno-tulon kohdalle- ja realisoitiperiaatteeseen. Kirjanpitosidonnaisuus tulee esiin mm. EVL 54. §:ssä, jossa säädetään tiettyjen erien verokohtelun riippumisesta niiden vastaavasta kirjanpitoikäisyydestä.

Perintö- ja lahjaverolain mukainen arvostaminen on yksilöllistä ja kertaluonteista, kun taas arvostamislain mukainen arvostaminen on vuosittain toistuvaa massamenettelyä, joten näiden lakien mukaan määritetyt arvot poikkeavat monesti toisistaan. Lähtökohtaisesti sovelletaan varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa -ohjetta, jossa kuvataan arvonmäärittämisessä yleisesti käytettäviä periaatteita, sekä erilaisia arvonmääritysmenetelmiä.

Perintö- ja lahjaverolain mukaan käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä luovutushintaa. Varat ja velat arvostetaan siihen käypään arvoon, joka niillä oli verovuoden päättyessä omistajan hallussa ja sillä paikalla, missä omaisuus oli, tai omaisuuden todennäköistä luovutushintaa, jos se on edellä mainittua arvoa suurempi. Käyvän arvon käyttäminen edellyttää aina, että käypä arvo on luotettavasti määritettävissä. Käyvän arvon määrittämiseksi käytetään ensisijaisesti kauppahintaa, toiseksi vertailukauppoja tai arviolausuntoa ja jos niitä ei ole, käypä arvo määritetään laskelmilla, jotka perustuvat tosiasiatietoihin arvonmäärittämisen kohteesta.

Suurimmat ongelmakohdat liittyvät kansainvälisen tilinpäätöskäytännön yhteensovittamiseen suomalaisen yritysverotuksen kanssa. IFRS-standardiin siirtyminen on lisännyt joidenkin yritysten kohdalla verotettavan ja kirjanpidollisen tuloksen eroja. Tulokseen vaikuttavia eroja syntyy mm. käyttöomaisuuden arvostamisesta käypään arvoon.

Käypää arvoa käytettäessä mahdollinen arvonnousu purkautuu verotettavaan tuloon ennen realisoitumista. Elinkeinoverolain mukaan omaisuuden realisoitumattomat arvonnousut eivät pääsääntöisesti ole veronalaista tuloa ja realisoitumattomien arvonalennusten vähennyskelpoisuus puolestaan riippuu omaisuuslajeista. IFRS-standardeissa taas realisoitumattomien voittojen katsotaan kuuluvan tuottoihin. Kirjanpidon varovaisuuden periaate voi johtaa menon aikaisempaan vähentämiseen kirjanpidossa kuin verotuksessa. Tappiot ja menetykset ovat verotuksessa pääsääntöisesti vähennyskelpoisia vasta lopullisina.

5 Osakeyhtiön varallisuus

Yrityksen tai liiketoiminnan arvo määritellään yritysomaisuuden, eli taseen vastaavaa-puolen, kautta. Yritysomaisuus koostuu yleensä koneista, laitteista, varastosta ja esimerkiksi kiinteistöistä. Yritys rahoittaa yritysomaisuuden hankinnan oman pääoman ja vieraan pääoman avulla, mikä näkyy taseen vastattavaa puolella. Yrityksen arvo on sen omaisuuden markkina-arvo eli hinta, jonka ostajat ovat valmiita maksamaan. (Arvonmäärittämissopas.)

Yrityksen tasearvo eli substanssiarvo ei yleensä ole hyvä yrityksen arvon mittari, koska se antaa tavanomaisesti liian alhaisen arvon toimivan yhtiön arvosta ja perustuu omaisuuserien historiallisiin arvoihin. Sen sijaan tasearvolla ja taseen eri erien arvoilla on keskeinen merkitys arvioitaessa vaihtoehtoisten yrityskauppatapojen veroseuraamuksia. (Sotka 2010.)

Taseella on merkitystä, koska taseen näyttämä varallisuus vaikuttaa myös osakeyhtiön jakamaan osinkoon ja vapaan oman pääoman käyttöön. Varallisuus vaikuttaa myös omistajien osinko-, lahja- ja perintöverotukseen. Kun yhtiön varoista vähennetään velat, saadaan osakeyhtiön nettovarallisuus. Nettovarallisuuden perusteella lasketaan sekä osakkeen matemaattinen arvo, että vertailuarvo (verotusarvo). Osakkeen matemaattinen arvo vaikuttaa osakkaan yhtiöstä saaman osingon verotukseen.

Kirjanpitosäännöksistä johtuu, että taseeseen merkityt varallisuusarvot ovat tavallisesti pienempiä tai korkeintaan yhtä suuria kuin käyvät arvot. Mahdollisuus arvostaa omaisuus käypään arvoon voi kasvattaa tasetta. Tulosvaikutteisesti käypään arvoon arvostettavien tase-erien arvonmuutos vaikuttaa yrityksen tilikauden tulokseen. Arvonnousu lisää ja arvonalasku pienentää tilikauden tulosta. Tilikauden tulos merkitään taseen vapaaseen omaan pääomaan, jolloin se vaikuttaa jakokelpoisten varojen määrään.

5.1 Osakeyhtiölaki

Osakeyhtiölaki (OYL) menee erityislakina osakeyhtiöiden osalta kirjanpitolain edelle. Osakeyhtiölaissa säädetään mm. Käyvän arvon rahaston jakamista ja

muuta käyttöä koskevista rajoituksista. KPL 5:2a:n mukainen käyvän arvon rahasto ja sellaiseksi IFRS:n mukaan tulkittava tase-erä sekä IFRS-tilinpäätökseen liittyvä uudelleenarvostusrahasto ovat sidottua omaa pääomaa, joka ei voi olla voitonjaon lähteenä, joten sitä ei voi jakaa ulos osinkoina (OYL 8:1 ja 13:5). Käyvän arvon rahaston säätäminen sidottuun omaan pääomaan kuuluvaksi ei estä realisoitumattomien arvonnousujen jakamista siltä osin kuin IFRS-tilinpäätöksen tekävä yritys ei merkitse arvonnousuja käyvän arvon rahastoon (HE 176/2008). IFRS-standardeja soveltavan yrityksen on siten mahdollista jakaa realisoitumattomia arvonnousuja osinkoina. Muut rahastot sekä tilikauden ja edellisten tilikausien voitto ovat vapaata omaa pääomaa. Osakeyhtiö voi jakaa OYL 13:1 § mukaan varojaan voitonjakona tai vapaan oman pääoman rahastosta. Osakeyhtiölaissa ei ole rajoitettu tuloslaskelman kautta voittovaroihin vaikuttaneiden arvonnousujen jakokelpoisuutta. Tällaisten kirjausten perustana voivat olla KPL 5:2a (rahoitusvälineet) KPL 5:2b (sijoituskiinteistöt) ja IAS/IFRS-periaatteet (Lepiniemi & Kisanlahti 2016).

5.2 Tase-erät

Kirjanpidossa taseen vastaavien erät jaetaan pysyviin ja vaihtuviin käyttötarkoituksensa perusteella. Pysyviä ovat erät, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa jatkuvasti useana tilikautena. Muut vastaavien erät ovat vaihtuvia. (KPL 4:3 §.) Kirjanpitoasetuksen (KPA) mukaisessa tasekaavassa pysyvät vastaavat on jaoteltu aineettomiin hyödykkeisiin, aineellisiin hyödykkeisiin sekä sijoituksiin.

Aineettomat hyödykkeet sisältävät mm. aineettomat oikeudet, toimiluvat, patentit, lisenssit, tavaramerkit ja liikearvon. Aineettomat hyödykkeet arvostetaan hankintamenuon (KPL 5:5a § ja KPL 5:9 §).

Aineelliset hyödykkeet sisältävät mm. maa-alueet, arvopaperit, rakennukset, koneet ja kaluston. Elinkeinoverolain 12. §:n mukaan taseen pysyvissä vastaavissa olevia esineitä jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa jatkuvasti useana eri tilikautena ja palvelevat käyttöarvolla verovelvollisen elinkeinotoimintaa, kutsutaan käyttöomaisuudeksi. Verotuksessa käyttöomaisuuteen kuuluvat arvopaperit

esimerkiksi tytäryhtiön- ja omistusyhtiönosakkeet ovat kulumatonta käyttöomaisuutta. Irtaimella käyttöomaisuudella tarkoitetaan yrityksen omistamia kalusteita, koneita, laitteita sekä tuotantovälineitä.

Kirjanpidossa aineelliset hyödykkeet ja verotuksessa käyttöomaisuus arvostetaan hankintamenoon. Poikkeuksena verotuksessa muuhun kuin vaihto- tai sijoitusomaisuuteen kuuluva kiinteistö, rakennus ja rakennelma arvostetaan verovuotta edeltävän vuoden vertailuarvoon (verotusarvo), jos se on poistamatonta hankintamenoa suurempi (ArVL 2:3 §). IFRS -standardien mukaan pysyvissä vastaavissa yleinen arvostusperiaate on arvo tulonhankinnassa eli markkinahintana ilmenevä käypä arvo.

Sijoitusomaisuutta ovat EVL 11. §:n mukaan raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten varojen sijoittamiseksi tai sijoitusten turvaamiseksi hankkimat arvopaperit, kiinteistöt ja muu sellainen omaisuus (Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän mietintö 2006, 53).

Pysyviin vastaaviin kuuluva sijoituskiinteistö KPL 5:2b § ja rahoitusarvopaperit (KPL 5:2a §) on mahdollista arvostaa käypään arvoon kirjanpidossa. Sijoitusomaisuus arvostetaan verotuksessa pääsääntöisesti hankintamenoon alimman arvon periaatteella (hankintamenon ja arvonkorotuksen (EVL 5 §) yhteismäärä, josta on vähennetty EVL 29. §:ssä tarkoitettu arvonalentumisvähennys) (ArVL 2:3 §). Kaikki käypään arvoon arvostettavat rahoitusvarat voivat kuulua sijoitusomaisuuteen.

Vaihtuvat vastaavat on jaoteltu vaihto-omaisuuteen, saamisiin ja rahoitusarvopapereihin, sekä raha- ja pankkisaamisiin. Vaihtuvia vastaavia ei yleensä saa merkitä tilinpäätökseen todennäköistä luovutushintaansa tai jälleenhankintahintaansa suurempina. Lähtökohtaisesti tasearvostus ei saa ylittää käypää arvoa. Tasearvo on joko hankintameno, sitä alempi tilinpäätöspäivän jälleenhankintahinta tai todennäköinen myyntihinta.

Vaihto-omaisuutta ovat elinkeinotoiminnassa sellaisenaan tai jalostettuina luovutettaviksi tarkoitettut hyödykkeet, kauppatavarat, raaka-aineet, puolivalmisteet ja muut hyödykkeet (KPL 4 §, EVL 10 §). Rahoitusvarat voivat kuulua vaihto-

omaisuuteen vain silloin, kun niiden myyminen kuuluu verovelvollisen tavanomaiseen liiketoimintaan.

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon (KPL 5:6 §). Vaihto-omaisuuteen kuuluvat arvopaperit ja muut rahoitusvälineet arvostetaan KPL 5:2a §:n mukaisesti käypään arvoonsa. Vaihto-omaisuus arvostetaan verotuksessa hankintamenoon, joka on sen verovuoden kulu, jonka aikana se on luovutettu, kulutettu tai menetetty (ArvL 2:3 §). Verotuksessa vaihto-omaisuuden arvostamiseen sovelletaan näin niin sanottua alimman arvon periaatetta (hankintameno, josta on vähennetty elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 28. §:n 1. momentissa tarkoitettu arvonalentumisvähennys).

Rahoitusomaisuutta ovat rahat, saamiset, arvopaperit sekä muu omaisuus, johon liiketoimintaa varten tarvittavat varat on tilapäisesti sijoitettu, sekä omaisuus, joka on saatu maksuksi suoritteesta (KPL 4:4 §, EVL 9 §). IAS 39 -standardissa rahoitusomaisuus luokitellaan neljään ryhmään: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat, eräpäivään asti pidettävät sijoitukset, lainat ja muut saamiset sekä myytävissä olevat rahoitusvarat.

Kansallisessa kirjanpidossa rahoitusvarojen luokittelussa lähtökohtana on niiden käyttötarkoitus. Ne jaotellaan pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin.

Verotuksessa rahoitusvarojen jaottelussa ratkaisevaa on se, mihin tarkoitukseen omaisuus on hankittu, eikä se, missä muodossa se on. Rahoitusvarat jaotellaan verotuksessa neljään ryhmään, käyttö-, sijoitus-, vaihto- tai rahoitusomaisuuteen.

Rahoitusomaisuuteen kuuluvat arvopaperit ja muut sellaiset rahoitusvarat arvostetaan kirjanpidossa hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen käypään markkinahintaan (KPL 4:2 §). Rahoitusomaisuus arvostetaan verotuksessa hankintamenoon (ArvL 2:3 §). Rahoitusomaisuuteen kuuluvan saamisen arvoksi katsotaan nimellisarvo (ArvL 2:3 §).

IAS 39 -standardissa kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät varat, joilla pyritään saavuttamaan lyhyellä aikavälillä voittoja, arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti ilman kaupankäyntikustannusten vähentämistä. Esimerkiksi osakkeet, joilla käydään aktiivisesti kauppaa. Eräpäivään asti pidettävät varat arvostetaan

alkuperäiseen kirjaamisen jälkeen jaksotettuun hankintamenuon efektiivisen (sisäisen) korkokannan menetelmää käyttäen tai, jos erän arvon todetaan tilinpäätöspäivänä arvonalentumisen johdosta olevan alempi kuin hankintamenu, tällä arvonalentumistappiolla vähennettyyn hankintamenuon. Esimerkiksi vieraan pääoman ehtoiset arvopaperit, kuten esimerkiksi joukkovelkakirjalainat. Lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenuon, esimerkiksi rahalainat ja myyntisaamiset. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon tasevaikutteisesti. Esimerkiksi osakesijoitukset ja sijoitukset joukkovelkakirjalainoihin ja korkoinstrumentteihin. Omaisuuserät luokitellaan myytäväksi, kun yritys on myymässä omaisuuserän ja omaisuuserän kirjanpitoarvo tulee kertymään myynnistä, eikä sen tavanomaisesta käytöstä.

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 4) on esitetty, miten tilinpäätöksen tase-eriä arvostetaan kirjanpidon, IFRS:n ja verotuksen mukaan.

Tase-erä	KPL	IFRS	VEROTUS
Pysyvät vastaavat			
Aineettomat hyödykkeet			
Aineeton hyödyke	Hankintamenu KPL 5:5a §	1) Hyödykkeet, joilla on ajallisesti rajallinen käyttöikä: Kirjataan alun perin hankintamenuon. Sen jälkeen valitaan joko hankintamenu-malli tai uudelleen-arvostusmalli (käypä arvo). IAS 38 2) Hyödykkeet, joilla ei ole määriteltävissä käyttöikä: Käypä	Hankintamenu ArVL 2:3 §

		arvo, joka saadaan vuosittaisilla testeillä. IFRS 3	
Liikearvo	Hankintameno KPL 5:9 §	Käypä arvo, joka saadaan vuosittaisilla testeillä IFRS 3	Hankintameno EVL 24 § ArvL 2:3 §
Aineelliset hyödykkeet			
Kiinteistö	Hankintameno KPL 4:5 § + pysyvä arvonnkorotus KPL 5:17 §	Kirjataan alun perin hankintamenoon. Sen jälkeen valitaan joko hankintamomalli tai uudelleenarvostusmalli (käypä arvo). IAS 16	Hankintameno tai verotusarvo, jos se on poistamatonta hankintamenoa suurempi ArvL 2:3 §
Koneet ja kalusto	Hankintameno KPL 5:5 §	Kirjataan alun perin hankintamenoon. Sen jälkeen valitaan joko hankintamomalli tai uudelleenarvostusmalli (käypä arvo). IAS 16	Verovuoden päättyessä tuloverotuksessa poistamatta oleva arvo ArvL 2:3 §
Sijoitukset			
Sijoituskiinteistöt	Hankintameno tai käypä arvo	Kirjataan alun perin hankintamenoon. Sen jälkeen valitaan	Hankintameno alimman arvonnperiaatteella

	KPL 5:2b §	joko käypä arvo tai hankintamenomalli. IAS 40	EVL 29 §
Arvopaperit	Hankintameno tai sitä alempi käypä arvo KPL 5:2 §	Myytävänä olevat pitkäaikaiset varat Kirjanpitoarvo tai sitä alempi myynnistä aiheutuvilla menoilla vähennetty käypä arvo IFRS 5	Hankintamenon ja EVL 5:1 § arvokorotuksen yhteismäärä, josta on vähennetty EVL 29 § arvonalentumisvähennys ArvL 2:3 §
Eräpäivään asti pidettävät varat	Hankintameno tai sitä alempi arvo KPL 5 Luku	Alun perin arvostetaan käypään arvoon, jonka jälkeen jaksotettuun hankintamenoan efektiivisen koron menetelmää käytetään. IAS 39	Verotuksessa ei ole erityisiä säännöksiä
Vaihtuvat vastaavat			
Vaihto-omaisuus hyödykkeet	Hankintameno tai sitä alempi jälleenhankintameno KPL 5:6 §	Hankintameno tai sitä alempi nettorealisointiarvo IAS 2	Hankintameno, josta on vähennetty EVL 28.1 § arvonalentumisvähennys ArvL 2:3 §

Kaupankäyntitar- koituksessa pidet- tävät varat	Käypään arvoon, arvonmuutos käy- vän arvon rahas- toon KPL 5:2a §	Käypään arvoon tu- losvaikutteisesti IAS 39	Hankintameno, josta on vähen- netty EVL 17 § arvonalentumis- vähennykset ArvL 2:3 §
Rahoitusomaisuus			
Rahoitusomai- suuteen kuuluvat arvopaperit	Hankintameno tai sitä alempi toden- näköinen käypä arvo KPL 5:2 §	Myytävänä olevat va- rat Käypä arvo IAS 39	Hankintameno, josta on vähen- netty EVL 17 § arvonalentumis- vähennykset tai sitä suurempaan vertailuarvoon. ArvL 2:3 §
Saamiset	Nimellisarvo tai sitä alempi toden- näköinen arvo KPL 5:2 §	Alun perin arvoste- taan käypään arvoon, jonka jälkeen jakso- tettuun hankintame- noon efektiivisen ko- ron menetelmää käyt- täen. IAS 39	Nimellisarvo, josta on vähen- netty EVL 17 §:ssä tarkoitetut arvonalentumis- vähennykset ArvL 2:3 §
Johdannaiset	Käypä arvo KPL 5:2a § tai hankintameno KPL 5:2 §	Käypä arvo IAS 39	Käypä arvo EVL 5 §

Rahoitusleasing-sopimus Vuokrasopimus	Käypään arvoon KPL 5:5 b §	Käypä tai sitä alempi vähimmäisvuokrien nykyarvo IAS 17	Rahoitusleasing on eliminoitava veroilmoituksella Vero-oikeudellinen tulkinta - KHO 2016 T 4472
Velat	Nimellisarvo tai muuttuneen vertailuperusteen mukainen nimellisarvoa korkeampi arvo KPL 5:2 §	Alun perin käypään arvoon, jonka jälkeen Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat: Käypään arvoon tulosvaikutteisesti Muut velat: Jaksettua hankintameno efektiivisen koron menetelmää käyttäen IAS 39	Nimellisarvo tai muuttuneen vertailuperusteen mukaiseen arvo ArvL 2:8 § Koroton velka nykyarvoon

Taulukko 2. Tase-erän arvostaminen

6 Loppuyhteenveto ja johtopäätökset

Opinnäytetyössä selvitettiin, miten käypä arvo määritellään ja minkälaista ohjeistusta löytyy yrityksen omaisuuden arvostamisesta käypään arvoon suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä, kansainvälisessä tilinpäätöskäytännössä ja Suomen verolainsäädännössä. Lisäksi selvitettiin, miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä ja kansainvälisessä ti-

tilinpäätöskäytännössä sekä miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa tilinpäätöskäytännössä ja elinkeinoverotuksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli koota aiheesta löytyvää tietoa lainsäädännöstä ja kirjallisuudesta ja näin saada tutkimuskysymyksiin vastauksia.

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista deskriptiivistä tutkimusmenetelmää, ja siinä ei ollut empiriaosuutta ollenkaan. Tutkimus oli luonteeltaan ymmärtämään pyrkivä teoreettinen tutkimus, jossa vertailtiin kirjanpitoa, verotusta ja IFRS 13 -standardia käyvän arvon määrittelyssä.

Päätutkimusongelma, johon tällä työllä haluttiin saada vastauksia oli, miten käypä arvo määritellään Suomen kirjanpitolaissa, IFRS 13 -standardissa ja Suomen verolainsäädännössä? Alaongelmiksi määriteltiin: Minkälaista ohjeistusta on yrityksen omaisuuden arvostamisessa käypään arvoon? Miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä ja kansainvälisessä tilinpäätöskäytännössä? Miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä ja elinkeinoverotuksessa?

Vastauksena päätutkimuskysymykseen, miten käypä arvo määritellään Suomen kirjanpitolaissa, IFRS 13 -standardissa ja Suomen verolainsäädännössä, voidaan tutkimuksen perusteella sanoa, että kirjanpitolain mukaan käypä arvo on omaisuuden todennäköinen luovutushinta. IFRS 13 -standardin mukaan käypä arvo on hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa. Perintö- ja lahjaverolain mukaan käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä luovutushintaa. Käyvän arvon määrittelyssä ei siis ole olennaisia eroja.

Vastauksena alatutkimuskysymykseen, minkälaista ohjeistusta on yrityksen omaisuuden arvostamisessa käypään arvoon, voidaan tutkimuksen perusteella sanoa, että kirjanpitolain mukaan käyvän arvon merkitsemisessä ja esittämisessä tilinpäätöksessä noudatetaan IAS-asetuksella hyväksytyjä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. Tilinpäätösstandardi IFRS 13 sisältää kattavasti ja yksityiskohtaisesti käyvän arvon määrittämistä koskevan sääntelyn. Verotuksessa sovel-

letaan pääsääntöisesti varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa -ohjetta, jossa kuvataan arvonmäärittämisessä yleisesti käytettäviä periaatteita sekä erilaisia arvonmäärittämenetelmiä.

Vastauksena toiseen alatutkimuskysymykseen, miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä ja kansainvälisessä tilinpäätöskäytännössä, voidaan tutkimuksen perusteella sanoa, että koska suomalaisen tilinpäätöskäytännön lähtökohta on tuloslaskelma ja jakokelpoisen tuloksen laskeminen, ja se korostaa velkojain ja verottajan informaation tarvetta, ja IFRS-standardien lähtökohta taas on taseinformaation tuottaminen, ja IFRS-tilinpäätös korostaa omistajien ja sijoittajien tiedon tarvetta, niin tilinpäätöskäytännöissä on eroja jo lähtökohdiltaan. Suomessa tilinpäätös laaditaan pääasiassa alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen. Hankintamenoja pidetään luotettavimpina, koska ne ovat helppoiten todennettavissa. IFRS-tilinpäätökset taas suosivat omaisuus- ja velkaerien määrittämistä tilinpäätöspäivän mukaiseen käypään arvoon, koska sen katsotaan antavan oikeamman kuvan yrityksen taloudellisesta asemasta. IFRS 13 käypien arvojen luokittelussa käyvän arvon hierarkian eri tasoille on mukana johdon harkintaa, jolloin joudutaan arvioimaan arvostustekniikan luotettavuutta. Lisäksi IFRS-standardin mukainen taseen arvostaminen käypään arvoon voi johtaa siihen, että taseessa on varallisuutta, jolla ei ole reaalista pohjaa. IFRS-tilinpäätöksessä realisoitumattomia eriä kirjataan suomalaista laskentakäytäntöä useammin. Realisoitumattomat voitot vaikuttavat tilikaudelta esitettävän tuloksen tai oman pääoman määrään, jolloin ne ovat osana voitonjakokelpoisia varoja.

Vastauksena kolmanteen alatutkimuskysymykseen, miten yrityksen omaisuuden arvostaminen eroaa tilinpäätöskäytännössä ja elinkeinoverotuksessa, voidaan tutkimuksen perusteella sanoa, että koska kirjanpitolaki tähtää jakokelpoisen voiton määrittämiseen ja elinkeinoverolaki taas pyrkii ainoastaan verotettavan tulon laskemiseen, niin omaisuuden arvostaminen eroaa jo lähtökohdiltaan. Käyvän arvon käyttäminen kirjanpidossa merkitsee sitä, että arvostamisperuste poikkeaa verotuksessa perinteisesti käytetystä hankintamenopohjaisesta arvostamisesta. Osakeyhtiön yksittäisten tase-erien vertailusta huomataan, että eroja ar-

vostuskäytännöissä on niiden erien suhteen, jotka on mahdollista arvostaa käypään arvoon kirjanpitolain mukaan, kuten rahoitusleasing, sijoituskiinteistöt ja arvopaperit sekä muut rahoitusvälineet. Jos yritys vapaaehtoisesti noudattaa IFRS-tilinpäätösstandardeja, eroja tase-erien arvostuksessa on lisäksi useissa muissakin erissä. Esimerkiksi kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat kuuluvat IFRS-tilinpäätöksessä rahoitusomaisuuteen, mutta verotuksessa yleensä vaihto-omaisuuteen. Kirjanpidossa kyseinen omaisuus arvostetaan käypään arvoon, mutta verotuksessa se arvostetaan hankintamenuon.

Tase-erien arvoilla on merkitystä, koska ne vaikuttavat myös osakeyhtiön jakamaan osinkoon, vapaan oman pääoman käyttöön ja omistajien osinko-, lahja- ja perintöverotukseen. Tase-erien arvomuutos vaikuttaa yrityksen tilikauden tulokseen. Arvonnousu lisää ja arvonalennus pienentää tilikauden tulosta. Tilikauden tulos merkitään taseen vapaaseen omaan pääomaan, jolloin se vaikuttaa jakokelpoisten varojen määrään.

Verotettavaan tuloon vaikuttavat myös realisoitumattomat voitot, joiden katsotaan kuuluvan tuottoihin IFRS-standardeissa. Elinkeinoverolain mukaan realisoitumattomat omaisuuden arvonnousut eivät pääsääntöisesti ole veronalaista tuloa, pois lukien tulosvaikutteisesti käypään arvoon arvostettavat rahoitusvarat, ja realisoitumattomien arvonalennusten vähennyskelpoisuus puolestaan riippuu omaisuuslajista.

Kirjanpidossa tasearvojen alhaisuus johtuu kirjanpitosäännöistä. Esimerkiksi vaihtuvia vastaavia ei yleensä saa merkitä tilinpäätökseen todennäköistä luovutushintaansa tai jälleenhankintahintaansa suurempina. Lähtökohtaisesti tasearvostus ei saa ylittää käypää arvoa. Verrattuna suomalaiseen kirjanpitokäytäntöön voi IFRS tase-erien arvostaminen käypään arvoon kasvattaa tasetta ja pahimmassa tapauksessa johtaa vääristyneisiin tasearvoihin ja varallisuuden liioitteiluun johdon harkintaan perustuvilla menetelmillä.

Yhteenvedona voidaan todeta, että käyvän arvon määrittäminen ei eroa kirjanpidon säännösten, kansainvälisten tilinpäätösstandardien ja verosäännösten mukaan. Kaikissa käypä arvo on hinta, joka omaisuudesta myytäessä saataisiin. Sen si-

jaan kirjanpidon ja verotuksen arvostusperiaatteiden eroista johtuu, että omaisuus arvostetaan kirjanpidossa usein muuhun kuin siihen arvoon, joka siitä myytävässä saataisiin. Tämä aiheuttaa sen, että varallisuus tulee verotuksessa kohdelluksi eri tavalla. Vastaukset tutkimusongelmaan siis saatiin.

Käyvän arvon käyttö tilinpäätöksissä on yleistynyt kansainvälistymisen myötä, ja se on synnyttänyt tarpeen esittää yritysten tilinpäätökset eri maissa yhdenmukaisella, mahdollisimman vertailukelpoisella tavalla. Vertailukelpoisuuden varmistamiseen on pyritty kirjanpitolain uudistuksella, jonka tavoitteena oli, että kirjanpitovelvollisten tarjoama tilinpäätösinformaatio on perusteiltaan mahdollisimman yhdenmukaista ja vertailukelpoista keskenään, sekä vastaa myös kansainvälisen käyttäjäkunnan tiedontarpeita. Suomen tilinpäätöskäytäntöä on nyt muutettu kansainvälisempään suuntaan, mutta kansainvälisen tilinpäätöskäytännön yhteensovittaminen suomalaisen yritysverotuksen kanssa tuottaa edelleen ongelmia, koska verolainsäädäntöön ei tehty samalla muutoksia. Tästä voisi saada jatko-tutkimusaiheen esimerkiksi tutkimalla tilinpäätösten perusteella laskettavien yritysten tunnuslukujen kansainvälistä vertailtavuutta.

Kuviot

Kuvio 1. Käypien arvojen hierarkia, s. 21

Taulukot

Taulukko 1. Kokorajat (PwC), s. 8

Taulukko 2. Sijoituskiinteistöt taseessa (EKOP), s. 16

Taulukko 3. Rahoitusvarat ja -velat käypien arvojen hierarkia (VVO), s. 22

Taulukko 4. Tase-erän arvostaminen, s. 36

Lähteet

ArvL. Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 1142/2005.

Arvonmääritysopas. 2015. <http://www.hameenuusyrittyskeskus.fi/img/file.php?id=20695>. Luettu 23.8.2017.

EKOP. 2016. <https://www.op.fi/media/liitteet?cid=151891788&srcpl=4>. Luettu 4.10.2017.

Euroopan parlamentti. Mietintö kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IAS) arvioinnista ja kansainvälisten tilinpäätösstandardien säätöön (IFRS), Euroopan tilinpäätösraportoinnin neuvoo-antavan ryhmän (EFRAG) ja julkisen edun valvontalautakunnan (PIOB) toiminnasta. www.europarl.europa.eu. Luettu 7.7.2017.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU.

EVL. Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968.

Finanssivalvonta. IFRS-tilinpäätösvalvonta 2013 ja 2014. www.finanssivalvonta.fi. Luettu 6.7.2017.

Haaramo, V. 2012. Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö - IFRS raportointi. SanoMaPro.

Haaramo, V., Palmuaro, S. & Peill, E. 2016. IFRS-raportointi. E-kirja. Alma Talent Oy. Luettu 28.8.2017.

Halonen, J., Jalkanen-Steiner, J., Johansson, N. Kyrölä, P., Kärpänen, M., Nurkkala, J., Nurmo, P., Penttilä-Räty, E., Sundvik, P., Suomela, M., Tolvanen, M., Torkkel, T. & Tuomala, M. 2006. IFRS Käytännön käsikirja. Helsinki: Edita.

Halonen, J., Jalkanen, J., Kyrölä, P., Nurmo, P., Pyykönen, R-L., Sundvik, P., Suomela, M., Tolvanen, M., Torkkel, T., Torniainen, T., Tuomala, M. & Vesikukka, E. 2013. IFRS Käytännön käsikirja. Helsinki: Edita.

HE 89/2015. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamista koskevaksi laiksi.

HE 176/2008. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä tuloverolain 45 §:n muuttamisesta. Luettu 30.8.2017.

IFRS 13. Kansainvälinen tilinpäätösstandardi. [www.europarl.europa.eu/.../COM-AC_DRC\(2012\)D020962-01\(ANN3\)_FI.doc](http://www.europarl.europa.eu/.../COM-AC_DRC(2012)D020962-01(ANN3)_FI.doc). Luettu 4.7.2017.

KILA 1725. 2004. Varojen erillisarvostuksesta ja olennaisuusperiaatteesta arvonalennuksessa yms.

KPL. Kirjanpitolaki 1336/1997.

KTM. Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus 1315/2004.

Laki kirjanpitolain muuttamisesta 1620/2015.

Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2016. Tilinpäätäjän käsikirja. Helsinki: Talentum Pro.

OYL. Osakeyhtiölaki 624/2006.

Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940. 2. luku 9.1§.

Pihlanto, P. 2011. Meno–tulo-teoria: Menossa vai tulossa. Taloushallintoliiton sidosryhmälehti No 1, kesäkuu 2011, 58 - 59.

PwC. 2016. Kirjanpitolaki lähestyy IFRS-raportointia. <https://uutishuone.pwc.fi/kirjanpitolaki-lahestyy-ifrs-raportointia/>. Luettu 28.4.2017.

PwC. 2017. <https://uutishuone.pwc.fi/wp-content/uploads/kokorajat.jpg>. Luettu 23.8.2017.

Pörssisäätiö. 2017. Hyvä kirjanpitolaitos. <http://www.porssisaatio.fi/blog/dictionary/hyv-kirjanpitolaitos/>. Luettu 24.8.2017.

Sotka, J. 2010. Yrityksen arvonmäärittämisestä 3/2010. <http://www.jarisotka.fi/yrityksen-arvonmaarityksesta-32010/>. Luettu 1.10.2017.

Suomen tilintarkastajat. Hyvä tilinpäätöskäytäntö. <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/mita-on-hyva-tilinpaatoskaytanto>. Luettu 21.8.2017.

Tilintarkastuslaki 1141/2015.

Tikka, K., Nykänen, O., Juusela, J. & Viitala, T. 2017. Yritysverotus I-II. Alma Talent Oy. fokus.almatalent.fi. Luettu 20.8.2017.

Tomperi, S. 2013. Kehittyvä kirjanpitolaitos. Porvoo: Edita Publishing Oy.

Valtiovarainministeriö. 2006. Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus. Työryhmämuisio. [vm.fi/dms-portlet/document/0/395121](https://dms-portlet/document/0/395121). Luettu 24.8.2017.

Vehmanen, P. 2013. Käypä arvo kiisteltynä käsitteenä ja IFRS 13:n mukaisena määrittämisprosessina. Verotus-lehti 3, 306 – 322.

Vero.fi. https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yrityksen-elinkaari/uusi-yritys/liikkeen-ja-ammattinharjoittaja/kirjanpito_tilikausi_ja_verovuos/. Luettu 16.8.2017.

Verohallinto. 2017. Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. <https://www.vero.fi/contentassets/b7527d50a98a4601be5a8c4484f564ca/varojen-arvostaminen-perinto-ja-lahjaverotuksessa.pdf>. Luettu 16.8.2017.

Virtuaali ammattikorkeakoulu. Kuvaileva tutkimusote.

<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojak-sot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289369433/1194290332634.html>. Luettu 16.8.2017.

VVO. 2016. http://vuosikertomus2016.vvo.fi/filebank/3660-VVO_yhtyma_tilin-paatos_ja_toimintakertomus_2016.pdf. Luettu 30.9.2017.

Yritystutkimus. 2006. IFRS tilinpäätöksen keskeiset periaatteet. <http://yritystutkimusry.fi/wp-content/uploads/2014/02/julkaisuIFRS08062006.pdf>. Luettu 20.8.2017.

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän mietintö. 2006. vm.fi/dms-portlet/document/0/395121. Luettu 20.8.2017.